

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016255477

Дата перевірки:
16.05.2024 08:07:38 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.05.2024 08:49:06 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: Щерба_Перевірка

Кількість сторінок: 69 Кількість слів: 13795 Кількість символів: 110638 Розмір файлу: 969.50 KB ID файлу: 1016042488

17.1% Схожість

Найбільша схожість: 2.9% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1010999907)

14.1% Джерела з Інтернету 910 Сторінка 71

6.94% Джерела з Бібліотеки 54 Сторінка 81

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 4

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

**МОДЕЛІ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА: ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТА ШЛЯХИ
УДОСКОНАЛЕННЯ**

Студента:

Щерба Віталій Володимирович

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
1.1. Сутність та зміст банкрутства підприємства.....	9
1.2. Моделі діагностики банкрутства підприємства.....	24
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	34
2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства.....	34
2.2. Призма показників ліквідності та фінансової стійкості для прогнозування кризових явищ на досліджуваному підприємстві.....	46

2.3. Аналіз фінансових результатів суб'єкта бізнесу в контексті оцінки ймовірності банкрутства.....51

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....57
ВИСНОВКИ.....67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....73
ДОДАТКИ84

ВСТУП

Актуальність теми. Для успішної роботи всі підприємства повинні враховувати можливі та існуючі фактори, що дестабілізують їхню діяльність. Сучасні економічні умови характеризуються такими особливостями як нестабільність політичного, правового та економічного поля підприємницької діяльності. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність спрогнозувати подальшу діяльність підприємства та максимально виявити всі можливі загрози, що провокують виникнення кризи та, як наслідок, банкрутство. В цілому діагностика – це система, що складається з комплексу дослідницьких процедур щодо визначення стану об'єкта або явища та виявлення вузьких місць у них. Тому в сучасних нестабільних умовах ведення бізнесу підприємствам дуже важливо вчасно виявити "хворобу", встановити правильний діагноз, зрозуміти причини неприємностей та їх можливі наслідки. Саме діагностика може точно вказати, чи зможе підприємство своєчасно погасити свої зобов'язання, виявити причини існуючого стану, а також розробити та реалізувати заходи щодо виведення підприємства із кризи. Діагностика банкрутства означає своєчасне розпізнавання симптомів фінансової кризи для підприємства.

Нині криза неплатежів стала досить типовим явищем економіки країни. Ця обставина робить економічно доцільним перерозподіл коштів та майна від неефективних суб'єктів господарювання до ефективним. Можливість реалізації цієї процедури виникає саме за результатами діагностики банкрутства. Крім того, у зв'язку з високим рівнем неплатоспроможності значної частини українських суб'єктів господарювання особливого значення набувають заходів щодо запобігання кризовим ситуаціям та стабілізації фінансового стану підприємства. Однією з перших ознак наближення банкрутства є падіння рентабельності підприємства нижче вартості капіталу. При цьому відсотки за кредитом та дивіденди, що виплачуються підприємством, перестають відповідати ринковим умовам ведення бізнесу. Рентабельність інвестицій у таке підприємство знижується; через зменшення вартості акціонерного капіталу падає

вартість акцій, збільшується ризик неповернення коштів, виникають проблеми з грошима. Понад те, якщо кредитори не продовжать кредитні договори, компанія буде змушена виплачувати як відсотки, а й основну суму боргу, що призводить до кризи ліквідності. Усе це призводить до кризових явищ, викликаних зміною структури балансу підприємства; виникають труднощі з готівкою та різке зменшення коштів на рахунках; відбувається збільшення кредиторської та дебіторської заборгованості тощо. Подальші закономірні процеси призводять до банкрутства та можливої ліквідації підприємства. Таким чином, аналіз проблеми оцінки та прогнозування ризику неплатоспроможності, пошук нових підходів до його дослідження визначають актуальність цієї теми.

Великий внесок у вивчення питань прогнозування ймовірності банкрутства вітчизняних суб'єктів бізнесу зробили Є. М. Андрущак, А. О. Азарова, В. З. Бугай, М. І. Бондар, О. М. Галенко, Н. Г. Волик, Л. Л. Гриценко, Н. А. Гринюк, Ю. П. Зайченко, О. Л. Єськов, В. С. Михайлов, О. Г. Мельник, І. М. Сафронська, М. Ф. Рибченко, О. Г. Сокол, Г. А. Семенов, О. Л. Хотомлянський, Н. М. Ткаченко, Г. К. Яловий. Але, не дивлячись на проведені дослідження, не вивченим є питання впливу майнової кризи на вірогідність банкрутства суб'єктів бізнесу, доволі вузько описано комплексний вплив різних кризових проявів на загальний стан суб'єктів господарювання сфери АПК, мало охарактеризовані механізми оздоровлення підприємств АПК в залежності від факторів породження кризових явищ. Тож актуальність й важливість вивчення вищенаведених питань вплинули на вибір теми, формування мети й завдань магістерської роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою виконання кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних підходів до проведення антикризового управління підприємствами АПК, розробка практичних й методичних рекомендацій стосовно проведення моніторингу фінансово-економічного стану вітчизняних підприємств, формування напрямів їх оздоровлення та ефективного управління ресурсами суб'єктів бізнесу і забезпечення їх стійкого фінансового розвитку.

Для реалізації поставленої мети, визначено ряд основних завдань:

- узагальнити теоретичні аспекти категорії «банкрутство» та поняття «антикризове управління» й проаналізувати концептуальні підходи до здійснення управління антикризовими заходами на підприємствах АПК;
- дослідити методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємств з ціллю виявлення кризових явищ та їх глибини;
- описати основні аспекти забезпечення оздоровлення агропромислових підприємств;
- проаналізувати рівень розвитку кризових процесів в умовах досліджуваного підприємства;
- виявити ступінь впливу окремих кризових явищ на вірогідність банкрутства досліджуваного підприємства;
- удосконалити методичний інструментарій діагностики кризових явищ та їх глибини на підприємствах агропромислового комплексу;
- сформулювати систему антикризового управління та розробити план оздоровлення досліджуваного підприємства враховуючи прояви окремих видів криз та взаємозв'язку між ними;
- запропонувати напрями вдосконалення діяльності підприємств в умовах розвитку кризових явищ.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є процес забезпечення ефективного функціонування підприємств АПК в умовах конкурентного середовища.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних основ і методичних підходів щодо процесу діагностики ймовірності банкрутства підприємств агропромислового комплексу з метою покращення фінансового стану та підвищення ефективності господарської діяльності.

Методи дослідження. Теоретичним й методологічним піддрунтям дослідження у кваліфікаційній роботі є основні положення теорії й практики організації управлінського та фінансового аналізу, нормативна база стосовно методичних

вказівок та рекомендацій стосовно реалізації процесу антикризового управління суб'єктами бізнесу. Під час виконання кваліфікаційної роботи були використані нижченаведені методи дослідження економічних процесів: наукової абстракції (формування сукупності показників, що виявляють наявність ознак певних різновидів криз, теоретичне підсумування найбільш дієвих підходів до механізму фінансового оздоровлення); графічний (наочна візуалізація механізмів моніторингу фінансового стану й реалізації системи заходів з оздоровлення суб'єктів, динаміки визначених показників та явищ, які одержані в результаті розрахунку узагальнюючих показників); аналітичних групувань (вивчення впливу кризи певного виду на показники фінансових результатів діяльності та вірогідність банкрутства підприємств); експертних оцінок (аналіз вагомості окремих показників при розрахунку інтегрального підсумку оцінки фінансового стану); екстраполяції та трендового аналізу (формування прогнозу динаміки визначених показників для формування дієвого механізму управління господарською діяльністю підприємств); економіко-математичного моделювання (оптимізація методики визначення інтегрального показника, моделювання платоспроможності підприємств на майбутній період).

Інформаційна база. Теоретичну базу кваліфікаційної роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження. Теоретичною основою дослідження є науково-економічні та періодичні видання з питань розробки теоретичних механізмів і практичного інструментарію антикризового управління підприємствами, законодавчі та нормативні матеріали Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; наукові праці класиків світової економічної і фінансової думки, теоретичні висновки, узагальнення і розробки сучасних зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, провідних фахівців у сфері антикризового управління, що містяться у монографічній, спеціальній, періодичній літературі, матеріалах наукових та науково-практичних конференцій, а також власні дослідження та спостереження.

Базою для виконання кваліфікаційної роботи було обрано філію Публічного акціонерного товариства «Державна

продовольчо-зернова корпорація України» «Лубенський насінносорбний завод» Лубенського району, зокрема матеріали, що включають фінансову, статистичну та бухгалтерську звітність підприємства.

З метою полегшення розрахунків та отримання якісних розрахункових даних використані сучасні інформаційні технології.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. У магістерській роботі одержано сукупність висновків теоретичного й практичного характеру. Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні ефективної системи управління підприємствами, спрямованої на своєчасне діагностування та усунення проявів конкретних видів кризових явищ, й формуванні системи організаційно-економічних заходів з метою їх оздоровлення. Впровадження результатів дослідження дасть змогу підвищити аналітичність облікової інформації, збільшити рівень розуміння керівниками кризових ситуацій, їх вплив на рентабельність й платоспроможність підприємства, а також рівень його прибутковості.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. Основні положення кваліфікаційної роботи доповідалися на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (м. Полтава, ПЕП, 09 грудня 2020 року) та на Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу» (м. Полтава, ПЕП, 18-19 травня 2021 року).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (м. Полтава, 2023 р.) таї VІІ Міжнародній науково-практичній конференції

«Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу»
(м. Полтава, 2024 р.).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 8 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Сутність та зміст банкрутства підприємства

Діагностика кризи розвитку підприємства – це система ретроспективного, оперативного та перспективного цільового аналізу, спрямована на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози банкрутства та виходу із кризи. Діагностика кризи визначається одним із необхідних етапів процесу антикризового управління, оскільки саме її результати дозволяють визначити ступінь розвитку кризи, її масштаб, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливості підприємства з подолання кризи та спрогнозувати наслідки подальшого розвитку ситуації.

Діагностика банкрутства підприємства залежно від цілей та методів проведення поділяється на дві основні системи: 1) систему експрес-діагностики банкрутства; 2) систему фундаментальної діагностики банкрутства. Експрес-діагностика - це миттєвий погляд на економічну ситуацію, коротке дослідження різних сторін діяльності підприємства з

метою виявлення проблемних місць в управлінні та отримання попередніх оцінок поточного стану.

Система експрес-діагностики забезпечує раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства та дозволяє своєчасно вжити оперативних заходів щодо їх нейтралізації. У разі глибокої фінансової кризи чи фінансової катастрофи система експрес-діагностики має бути доповнена системою фундаментальної діагностики, оскільки саме на основі її результатів здійснюється активне антикризове управління. Внаслідок такої діагностики банкрутства відбувається поглиблення результатів оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, підтвердження отриманої попередньої оцінки масштабів кризового фінансового стану підприємства, прогнозування можливих негативних наслідків та оцінка здатності підприємства нейтралізувати загрозу банкрутства за рахунок власного ресурсного потенціалу. Отже, базова діагностика банкрутства дозволяє вибрати ефективні шляхи подальшого оздоровлення компанії.

Крім того, комплексна діагностика дозволяє визначити поточний стан справ та оцінити інноваційний потенціал підприємства, детально вивчити проблеми, виявлені на етапі експрес-діагностики, та виявити причини їх виникнення. Кожен із запропонованих методів ефективний та застосовується залежно від поставлених перед ним цілей та завдань: експрес-діагностика – коротке та швидке дослідження найбільш інформативних показників діяльності підприємства; фундаментальна діагностика – повна та глибока діагностика діяльності підприємства.

Процес діагностики банкрутства підприємства можна розділити певні послідовні етапи його проведення. Virізнюють такі загальні етапи діагностики кризового стану підприємства:

1. Створення дослідницької інформаційної бази.
2. Діагностика кризи та загрози банкрутства.
3. Прогнозування наслідків ситуації банкрутства.

4. Дослідження та оцінка потенціалу виживання компанії.

5. Узагальнення результатів кризової діагностики.

Також докладніше уточнюючи етапи діагностики банкрутства, серед яких:

1. Систематизація основних чинників, що викликають кризу фінансового розвитку підприємства.

2. Проведення комплексного аналізу з допомогою спеціальних методів оцінки впливу окремих чинників фінансовий розвиток підприємства.

3. Прогнозування розвитку кризового фінансового становища підприємства під негативним впливом окремих чинників.

4. Прогнозування можливості підприємства нейтралізувати загрозу банкрутства з допомогою внутрішнього потенціалу.

5. Остаточне визначення масштабу кризового фінансового стану підприємства [3].

Діагностика стану банкрутства підприємства здійснюється у вигляді комплексного аналізу його фінансово-господарську діяльність. В Україні розроблено методику проведення поглибленого аналізу фінансово-економічного стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджену Агентством щодо запобігання банкрутству підприємств та організацій (нова редакція від 26 жовтня 2010 р. 1361).

Розроблено методичні рекомендації, що дозволяють визначити однозначні підходи при аналізі фінансово-економічного стану підприємств щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємств та дій щодо приховання банкрутства, фіктивного банкрутства або провідних до банкрутства; своєчасне виявлення формування незадовільної структури балансу з метою вжиття заходів щодо запобігання банкрутству підприємств, а також виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та відновлення платоспроможності підприємств шляхом їх реорганізації.

Згідно з наведеними рекомендаціями, діагностика банкрутства передбачає своєчасне виявлення неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, низької ділової активності. У зв'язку з цим класичні моделі діагностики банкрутства використовують показники рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності.

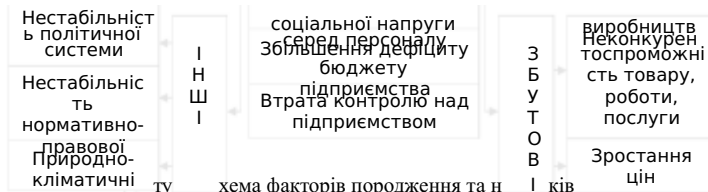
В умовах функціонування ринкових відносин суб'єкти господарювання (підприємства) повинні постійно адаптуватися до змін споживчого попиту: розширювати асортимент продукції, підвищувати її якість, знижувати витрати та, відповідно, ціни, оптимізувати структуру витрат підприємства. Проте вітчизняним суб'єктам підприємництва не вдалося безболісно здійснити перехід від «ринку продавця», який діяв відповідно до адміністративно-економічної системи, до існування «ринку покупця». Відповідно до викладеного слід звернутися до наукової дискусії щодо сутності категорії «криза». У дослідженнях А.Д. Чернявський криза визначає як період діяльності системи, коли внаслідок впливу поєднання різних зовнішніх і внутрішніх факторів процес функціонування системи переживає певний перелом, що тягне за собою високий рівень ймовірності його повного чи часткового руйнування, якщо не будуть прийняті нові методи реагування та управління діяльністю [7, с. 4].

У той же час слід зазначити, що на пильну увагу заслуговує трактування категорії «криза». Автор в умовах кризи відзначає процес виникнення або загострення різних протиріч природного та техногенного характеру у відповідній соціальній чи економічній організації, які можуть спричинити загрози майбутньому існуванню в макроекономічному середовищі [14 с. 20].

Щоб своєчасно виявити та виявити потенційну кризову ситуацію, слід зазначити причини, що впливають на її виникнення, та відповідні особливості її прояву. Для цього збудуємо відповідну структурно-логічну схему причин, що впливають на виникнення кризових явищ, згідно з якою проведемо їх детальний аналіз та визначимо можливі наслідки

прояву таких кризових процесів на стан економіки. економічний суб'єкт (рис. 1.1).

15

Керівники значної кількості суб'єктів господарювання у зв'язку з відсутністю належної кваліфікації фактично довели підприємства до стану банкрутства. Як результат, значна кількість заяв надходять до господарських судів у зв'язку з банкрутством підприємств.

Кризові ситуації що мають місце в діяльності будь-якого суб'єкта господарювання розрізняються не лише за причинами та наслідками що спричиняють їх виникнення, а також і за своєю сутністю. В сучасній економічній літературі наводиться обґрунтування різноманітних підходів щодо класифікації криз [45, с.98]. Дослідивши думки відповідних науковців з означеного питання, ми вважаємо за доцільне здійснити систематизацію класифікаційних ознак та видів криз, та наочно відобразити їх у вигляді табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікаційні ознаки та види кризових явищ

Класифікаційна ознака	Види кризових явищ
За широтою проблематики	мікроекономічні, макроекономічні
За рівнем очевидності	латентні, явні
За рівнем прогнозованості	непередбачувані, частково передбачувані, передбачені
За регулярністю виявлення	унікальні, системні, періодичні, проміжні
За глибиною прояву	катастрофи, легкі, важкі,
За належністю до країни функціонування	зовнішні, внутрішні
За рівнем виникнення	локальні, місцеві, галузеві, міжгалузеві, регіональні, субрегіональні, державні, глобальні
За причинами породження	суб'єктивні, з нестачею відповідної інформації, із невизначеністю майбутнього
За характером причин виникнення	економічні, природні, екологічні, техногенні

	(технологічні)
За ступенем реалізації	реалізовані, нереалізовані, потенційно-реалізовані
За сферою походження	соціальні, економічні, аграрні, промислові, соціально-політичні, адміністративні, демографічні, фінансові, законодавчі, геополітичні, політичні, екологічні, реалізаційні, грошово-кредитні, виробничі, комерційні, валютні, біржові, психологічні, організаційні, технологічні,
За часом прийняття рішень	з прийняттям оперативних рішень, за наперед визначеною стратегією, за адаптованою стратегією
За фактичним впливом на результати діяльності	повністю знищуючі суб'єкт управління, частково руйнуючі фінансовий стан суб'єкта бізнесу, не впливаючі на стан суб'єкта управління,
За фактором часу	миттєві, короткочасні, затяжні
За формою прояву	майнова, стратегічна, прибутковості, ліквідності

Тож залежно від правильності ідентифікації відповідного виду кризи залежить результативність антикризових заходів.

Відповідно, ефективність управління господарюючими суб'єктами має прямий чи опосередкований вплив на виникнення та розвиток ризиків, що можуть бути причиною виникнення відповідних кризових явищ. З огляду на зазначене видається досить актуальним обґрунтування існуючих теоретичних та практичних основ антикризового управління сільськогосподарськими підприємствами, яке дасть змогу уникнути чи певною мірою зменшити вплив кризових явищ як для підприємства безпосередньо, така і для економіки загалом.

За останні роки термін «антикризове управління» став досить вживаним як пересічними громадянами, так в дослідженнях науковців та економістів різноманітного спрямування. Проте, не дивлячись на низку наукових праць, що присвячені означеній проблемі, існує широке різноманіття підходів щодо як визначення так і тлумачення сутності та змісту даної категорії, наявні розбіжності у позиціях щодо основних її елементів та механізму здійснення.

Л. О. Лігоненко у своїх працях під антикризовим управлінням визначає особливий вид управління, основною

метою здійснення якого є запобігання ситуації банкрутства підприємства. На його думку, відповідний вид менеджменту повинен базуватися на досить швидкому виявленні початку кризи та розробці ефективних заходів, щодо її усунення або зниження рівня інтенсивності [45, с. 57].

Одночасно, на нашу думку, заслуговує пильної уваги обґрунтування сутності процесу антикризового управління що було означено професором А. Г. Грязною, що під даною категорією розуміє цілісну та комплексну систему різноманітних елементів стратегічного управління, що, використовуючи всі наявні інструменти управління, дає змогу уникнути, подолати чи знизити рівень впливу кризових ситуацій на підприємстві та за будь-яких обставин наявними власними зусиллями зберегти та по можливості наростити виробничий потенціал підприємства в зовнішньому середовищі [3, с. 27].

Отже, одним із важливих етапів, необхідних для успішного вирішення будь-якої задачі, є чітке формулювання її основних положень та виявлення основних структурних елементів. Розглянувши існуючі погляди фахівців на формулювання змісту антикризового управління, необхідно виділити його основні аспекти, що мають значення для обґрунтування його основних принципів та побудови ефективного механізму проведення та реалізації реальних антикризових заходів. у господарській діяльності суб'єктів господарювання. Ці аспекти, на наш погляд, мають включати вирішення наступних питань:

- Визначення кола суб'єктів, щодо яких здійснюється антикризове управління;
- Ідентифікація відповідного об'єкта антикризового управління підприємством;
- обґрунтування основної мети, на досягнення якої має бути спрямоване антикризове управління підприємством;
- виявлення та оцінка інструментів, механізмів, прийомів та методів, впровадження яких спрямоване на вирішення завдань антикризового управління підприємством;

- Висвітлення основних принципів виробництва механізму антикризового управління підприємством;
- Формулювання основних принципів механізму реалізації антикризового управління підприємством.

Розглядаючи запропоновані механізми антикризового управління, слід зупинитися на методах, що використовуються. На думку, слід погодитися з точкою зору, запропонованої Н.К. Жуковій, яка у своїх наукових працях виділяє шість різних методів антикризового управління підприємством: моніторинг, диверсифікація, зовнішня реорганізація, внутрішня реорганізація, реструктуризація та контроль [37 с. 17]. Проведемо детальний аналіз кожного з перерахованих вище методів.

Згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або його банкрутство» банкрутство – це неплатоспроможність суб'єкта-боржника, визнана господарським судом для відновлення рівня його платоспроможності та задоволення вимог кредиторів, визнаних лише судом. шляхом застосування процедури усунення. Отже, виходячи із законодавчого трактування цього поняття, можна резюмувати, що в Україні як поняття банкрутства законодавці на перший план бачать використання ліквідаційних процедур [12, 54].

Огляд літературних джерел із цього питання дозволив нам встановити таке. На думку А. А. Терещенка, банкрутство – це неплатоспроможність суб'єкта господарювання (юридичної особи), пов'язана з недостатністю ліквідних активів для задоволення упродовж певного періоду часу вимог кредиторів про виконання зобов'язань, у тому числі перед бюджетом [84].

Аналогічної думки дотримується Є. М. Андрущак: банкрутство — це визнаний судом незадовільний економічний стан фізичної чи юридичної особи, який проявляється через припинення розрахунків за власними зобов'язаннями через відсутність активів у ліквідній формі. Такий підхід також має право на існування, оскільки передбачає певний критерій визнання суб'єкта банкрутом – неплатоспроможністю [51, с. 12].

Вчений-дослідник І. А. Бланк розглядає банкрутство через фінансову неспроможність підприємства, встановлену в судовому порядку, тобто його нездатність задовольнити у встановлені терміни вимоги, які пред'являються кредиторами, і виконати свої зобов'язання перед бюджетом [99, с. 34].

Аналогічну позицію займає А. М. Скибицький, оскільки під банкрутством суб'єкта господарювання він розуміє нездатність підприємства фінансувати свою поточну операційну діяльність та виконувати власні нагальні зобов'язання [79].

На думку дослідника Л. С. Ситника, банкрутство — це юридично закріплений момент життєвого циклу суб'єкта господарювання, який унеможливає ведення підприємницької діяльності з негативними фінансовими результатами як самостійний суб'єкт господарювання.

А. Л. Пластун запропонував власне трактування категорії «банкрутство», стверджуючи, що банкрутство суб'єкта господарювання є узагальненим результатом глибокої фази фінансової кризи, яка ускладнює або навіть унеможливає ведення нормальної діяльності підприємства та унеможливає ведення нормальної діяльності підприємства. Він не може погасити свої власні зобов'язання. нями.

Слід зазначити, що Н.А. Голощанов трактує банкрутство будь-якого суб'єкта господарювання як нездатність боржника розплатитися за власними зобов'язаннями, погасити борги у строк через відсутність у нього коштів. У такому трактуванні, на думку деяких учених, вираз «нестача коштів» не зрозумілий. Справді, у разі, коли дослідник передбачає відсутність найбільш ліквідних активів, це може бути касовим (тимчасовим) операційним явищем і може бути ознакою банкрутства.

Зазначимо, що основним елементом визначення банкрутства, на думку більшості вчених, є термін «неплатоспроможність», під яким розуміють неможливість виконання підприємством своїх боргових зобов'язань. Крім

того, слід зазначити, що банкрутство має бути юридично визнаною процедурою, що, у свою чергу, наголошують інші дослідники.

Наявність відмінностей у трактуваннях цього поняття можна пояснити головним чином тим, що дослідники вивчають і вказують на різні стадії того самого явища або процесу. Одні вчені відзначають фактори та першопричини банкрутства (результат впливу ринкових механізмів), інші вчені відзначають результат впливу перерахованих вище факторів.

Однак слід зазначити, що існує ще одне менш поширене трактування поняття банкрутства – методу недобросовісної боротьби у ринковому середовищі. Дане трактування відрізняється від інших тим, що не деталізує економічний зміст процедури банкрутства, а навпаки, розглядає її лише як спосіб перерозподілу майна.

Отже, підбиваючи підсумок, можна уточнити економічний зміст поняття «банкрутство» через неплатоспроможність суб'єкта господарювання, визнану судом здатною виконати та погасити власні зобов'язання та продовжити діяльність у зв'язку з економічною неефективністю, що є негативним наслідком кризового явища

Усі умови та показники відновлення платоспроможності підприємства-боржника або визнання його банкрутом та застосування процедури ліквідації визначаються Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або його банкрутство".

Незважаючи на те, що банкрутство підприємства є фактом юридичного характеру, у його основі найчастіше лежать фінансові причини. Серед причин, описаних вище, можна назвати:

1) систематичні та суттєві порушення фінансової стійкості економічного суб'єкта, що створюють перешкоди для нормального ведення його господарської діяльності. Цей ризик проявляється внаслідок перевищення фінансових зобов'язань підприємства над його активами відповідного ступеня ліквідності.

Вищеописаний фінансовий стан суб'єкта бізнесу виражається через показник «чиста негативна вартість», який розраховується за формулою:

$$\text{ЧВВ} = \text{ПК} - \text{А}, \quad (1.1)$$

де ЧВВ – сума чистої від'ємної вартості підприємства;

ПК – сума позичкового капіталу (кредитних ресурсів як банківського, так і товарного характеру, яку використовує суб'єкт бізнесу;

А – сума активів підприємства.

2) стійка неплатоспроможність підприємства, що пояснюється низьким ступенем ліквідності його активів.

Категорію «банкрутство» також доцільно вивчати через його різновиди. В законодавчій, юридичній та фінансово-економічній практиці виокремлюють наступні види банкрутства суб'єктів господарювання [67]:

1. Реальне (фактичне) банкрутство – характеризує повну нездатність суб'єкта бізнесу відновити свою фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність в найбільш короткий період часу внаслідок втрати капіталу, тобто фактичним чином це є юридичне банкрутство.

2. Технічне банкрутство – характеризує неплатоспроможність суб'єкта господарювання, основним чинником, що викликає, є значне прострочення погашення його заборгованості перед дебіторами. І тут сума активів значно перевищує фінансові зобов'язання підприємства, водночас сума дебіторську заборгованість перевищує суму кредиторську заборгованість. Однак слід зазначити, що даний вид банкрутства за раціональної політики антикризового управління зазвичай не призводить до законного банкрутства суб'єкта господарювання.

3. Умисне банкрутство - вид неплатоспроможності суб'єкта господарювання, на який спрямоване все керівництво чи власник у власних інтересах з різних причин (наприклад, у зв'язку з надією на покращення фінансово-економічного стану чи виконання фінансових зобов'язань). тими особами, які є боржниками даного суб'єкта господарювання або у разі бажання отримати банківський кредит для покриття заборгованості або коштів, отриманих при подальшій ліквідації підприємства).

4. Фіктивне банкрутство - попередня недостовірна заява про неплатоспроможність суб'єкта господарювання з метою домогтися від кредиторів відстрочення платежів (продлонгації боргу), отримання знижок за боргами чи реструктуризації боргу.

Фінансові служби повинні приділяти особливу увагу обставинам та факторам, описаним вище, під час здійснення фінансово-господарської діяльності.

Таким чином, банкрутство народжується внаслідок постійної неплатоспроможності підприємства перед кредиторами.

Одночасно чинником, що викликає неплатоспроможність, є брак (відсутність) високоліквідних активів (коштів і короткострокових фінансових вливань), а чинником значних розмірів кредиторську заборгованість то, можливо відсутність своїх основних та оборотних средств.

На основі обробки літературно-наукових джерел причини банкрутства можна поділити на дві групи:

а) зовнішні чинники, викликані мінливістю довкілля. Вони можуть бути міжнародними (виникають під впливом зміни макроекономічних показників лідерів світового бізнесу, стану світової економічної системи, митної політики між державами, руху світового фінансового капіталу та міжнародної конкуренції) або національними (неефективна економічна політика влади, інфляційні процеси, політична нестабільність у країні, масштабний економічна криза,

неструктурована та недосконала законодавча (правова) база;

б) внутрішні чинники зумовлені недосконалістю та неефективністю форм, методів, інструментів та організації управління на підприємстві (хибне визначення місця підприємства на ринку, його стратегії, низька ділова активність, низький рівень кваліфікації менеджерів, ірраціональна система збуту, значна частка позикового капіталу, ірраціональність транзакційних витрат .

- конструкторсько-технологічний;
- Фінансовий;
- Економічний;
- Управління всередині.

Таким чином, можна виділити три стадії (стадії) банкрутства: приховане банкрутство, стійка фінансова криза та явне банкрутство [35, с. 468].

Приховане банкрутство характеризується зниженням вартості підприємства через зниження рентабельності діяльності та збільшення зобов'язань. На цьому етапі знижується інвестиційна привабливість підприємства та погіршуються умови його ділового партнерства. Стадія фінансової кризи характеризується спадом виробництва та реалізації продукції, зниженням рентабельності капіталу та продукції, зменшенням грошових потоків та дисбалансом дебіторської та кредиторської заборгованості, неплатоспроможністю та негативним характером зміни фінансової стійкості. . Явне банкрутство характеризується нездатністю підприємства відновити свою платоспроможність і здійснити свої зобов'язання перед кредиторами і обов'язкові платежі.

Використання ефективної процедури банкрутства є необхідною умовою процесу відбору, що дозволяє визначити, які підприємства працюють добре, а які ні. У сільське господарство зростання рентабельності окремих підприємств великою мірою залежить від скорочення чи ліквідації інших. Якщо ліквідація неплатоспроможних підприємств не здійснюється через недосконалість процедури банкрутства, то розвиток високоприбуткових підприємств та організаційних форм одразу не може.

Так, на наш погляд, застосування досконалої процедури банкрутства має вплинути на перебіг структурних перетворень, оскільки чинитиме тиск у напрямку необхідної адаптації та створить умови для залучення зовнішнього капіталу, як вітчизняного, так і іноземного, для інвестицій в економіку сільськогосподарський сектор.

Відповідно до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" ознаки банкрутства чітко визначені. Перший - закінчення тримісячного терміну від часу, встановленого на погашення боржником безперечних вимог кредиторів. Другою ознакою банкрутства є досягнення сукупного боргу не менше ніж 300-кратного розміру мінімальної заробітної плати [34, с. 78]. Якщо розміри вимог кредиторів (кредитора) менші за вказаний рівень, справа про банкрутство не може бути порушена. Це гарантує збереження ділової репутації підприємства, оскільки Закон, що діяв раніше, допускав порушення справи про банкрутство підприємства навіть при сумі боргу в одну копійку [84, с. 94].

Однією з особливостей банкрутства сільськогосподарських підприємств, що заслуговує на увагу, є облік при аналізі фінансового стану сезонності сільськогосподарського виробництва та його залежності від природно-кліматичних умов. Наступною, не менш важливою особливістю процедури банкрутства є надання переважного права на придбання нерухомості, що використовується для цілей сільськогосподарського виробництва та перебуває у власності підприємства-банкрута, іншим сільськогосподарським підприємствам та фермерським господарствам, розташованим у цій місцевості.

Третя особливість у тому, що з сільськогосподарських підприємств істотно збільшено терміни реорганізації. У законі зазначено, що реорганізація сільськогосподарського підприємства запроваджується терміном до закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт. Вказаний термін не може перевищувати п'ятнадцяти місяців. Якщо у період реорганізації фінансове становище сільськогосподарського підприємства погіршилося через стихійне лихо, термін реорганізації може бути продовжений на один рік». Іншими словами, максимальний термін реорганізації сільськогосподарських виробничих підприємств становить 2 роки та 3 місяці.

Слід зазначити, що механізм порушення справи банкрутство гранично простий. Кредитору достатньо не отримати від хрещеника задоволення безперечної грошової вимоги на суму не менше трьохсот мінімальних розмірів оплати праці протягом трьох місяців після настання строку її виплати, і він може звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство боржника. Особливістю нового законодавства є те, що боржник має право звернутися до економічного суду з власної ініціативи у зв'язку зі своєю фінансовою неспроможністю чи загрозою такої неплатоспроможності. Але слід враховувати, що боржник може звернутися до суду лише у тому випадку, якщо в нього наявного майна достатньо покриття судових витрат. Звичайно, сьогодні питання процедур банкрутства та реорганізації сільськогосподарських підприємств поки що мають теоретичний характер. Однак швидке просування сільськогосподарських підприємств шляхом ринкових реформ переконує, що в найближчому майбутньому ці проблеми перейдуть з галузі теорії в область практики.

Таким чином, впровадження системи антикризового фінансового управління сільськогосподарськими підприємствами є необхідним заходом щодо усунення проявів фінансової кризи мікроекономічного характеру, характерних для суб'єктів господарювання аграрного сектора.

1.2. Моделі діагностики банкрутства підприємства

Для прогнозування ризику банкрутства зазвичай застосовуються традиційні статистичні методи. Структурна організація всіх відомих методів діагностики банкрутства проста і визначається двома наступними складовими. По-перше, вибір та вимір показників; по-друге, спосіб (спосіб, система) обробки показників та прийняття рішення про стан об'єкта діагностики. Основні відмінності між різними методами діагностування стану визначаються саме сутністю та

особливостями різних технологій формування діагностичного висновку про стан об'єкта (підприємства, аналізованого чи віднесеного до групи потенційних банкрутів, або група компаній із сприятливим фінансовим становищем).

Операційну ефективність підприємств зазвичай оцінюють через фінансові показники. Питання діагностики небезпеки банкрутства підприємств у економічній науці приділяється фундаментальна увага. Це з тим, що, з одного боку, банкрутство певного суб'єкта господарювання (особливо промислового підприємства) призводить до порушення макроекономічного балансу, з другого боку, наскільки об'єктивна ступінь ймовірності банкрутства підприємства. Оцінка підприємства залежить від «вартості» підприємства, його інвестиційної привабливості тощо.

Банкрутство підприємства може бути зумовлене (або спричинене) такими кризовими явищами [2, с. 228]: 1) дія механізму ринкового саморегулювання (погіршення кон'юнктури ринку, зростання цін на ресурси, зменшення пропозиції, погіршення умов доступу до окремих видів ресурсів тощо); 2) неефективне управління діяльністю підприємства (погане управління, відсутність планування, недостатній фінансовий контроль, недостатні маркетингові зусилля, незбалансованість дій тощо). Основною ознакою банкрутства підприємства згідно з чинним законодавством України є нездатність суб'єкта господарювання забезпечити виконання вимог кредиторів не менш як у 300-кратному розмірі мінімальної заробітної плати протягом 3 місяців. Після закінчення цього терміну кредитори вправі звернутися до арбітражного суду із заявою про визнання суб'єкта господарювання (підприємства-боржника) банкрутом. Основними складовими аналізу фінансового стану підприємства є розрахунки щодо визначення рівня ліквідності та рентабельності підприємства. Сьогодні актуальною проблемою залишається визначення достовірного прогнозу банкрутства підприємства з урахуванням тенденції зміни ситуації.

У ринковій економіці банкрутство підприємств досить поширеним явищем. Однак через недосконалість фінансового управління та відсутність надійних методів діагностики багато потенційно перспективних підприємств в

Україні стають потенційними банкрутами. Однією з основних завдань управління конкурентному ринковому середовищі є виявлення загрози банкрутства та розробка заходів, вкладених у подолання негативних тенденцій для підприємства. Враховуючи сучасний стан економіки та ситуацію в Україні загалом, дуже важливими є такі питання, як своєчасне передбачення кризових явищ та формування відповідного механізму виявлення відповідних негативних змін та сприяння їх подальшому усуненню. Висока ефективність антикризових заходів на підприємстві для підтримки його стабільного функціонування має бути обґрунтована певними моделями оцінки платоспроможності та ймовірності банкрутства [1].

Моделі прогнозування банкрутства класифікуються за різними критеріями. До основних із них належать:

1) залежно від методики визначення показників оцінки:

- агрегований підхід, що передбачає побудову балансових моделей оцінки фінансового стану (моделі використання агрегованих показників: модель визначення балансової ліквідності);

- Коефіцієнтний підхід, що передбачає перелік коефіцієнтів, що визначають фінансовий стан підприємства (моделі з використанням фінансових коефіцієнтів);

- Індексний підхід, що передбачає розрахунок динамічних показників зміни стану об'єкта дослідження (моделі дискримінантного аналізу);

2) залежно від способу формування узагальненого висновку щодо кризи та загрози банкрутства:

- Графічний метод (модель трикутника, модель PAS);

- метод оцінки (Ардженті (A-score), SWOT-аналіз);

- матричні моделі ідентифікації (кластерний аналіз, експертні методи);

- Статистичні моделі діагностики банкрутства.

3) залежно від методу аналізу розрахункових показників:

- порівняльний аналіз (передбачає порівняння фактичного значення показника із середньогалузевим);
- бенчмарк-аналіз (порівняння фактичного значення показника з еталонним чи критичним значенням);
- динамічний аналіз (передбачає вивчення показників у часі).

Актуальною проблемою є коригування методів з урахуванням регіональних та галузевих особливостей, а також розробка нових алгоритмів прогнозування ймовірності банкрутства, вільних від виявлених недоліків. Зокрема, великий інтерес є використання теорії статистичного розпізнавання кризового стану підприємства.

Розглянуті методи не дають даних про період банкрутства, але показують реальні проблеми та можливості банкрутства. Основні переваги та недоліки цих методів полягають у тому, що: система показників В. Бівера враховує специфіку вітчизняної економіки, враховується сучасна міжнародна практика, модель проста у використанні. Вагові коефіцієнти показників не наводяться і підсумковий показник грошово-кредитної позиції не розраховується [2].

Діагностика неможливості банкрутства на підставі рейтингового номера не дозволяє оцінити причини потрапляння підприємства до зони неплатоспроможності. Коефіцієнти, які використовуються для рейтингових оцінок, не враховують галузеві та регіональні особливості підприємств. Не відповідає питанням у тому, які чинники вплинули зміну рівня фінансової стійкості.

Проаналізувавши наукову літературу на цю тему, можна відзначити, що найбільш адаптованими для українських підприємств моделями визначення ймовірності банкрутства є коефіцієнт У. Бівера, дискримінантна модель А. Терещенка, Р. Сайфулліна – Г. Кадикова. модель, модель коефіцієнта PAS[3]. Проте слід зазначити, що побудова єдиної ефективної багатофакторної моделі прогнозування банкрутства в Україні є досить проблематичною, оскільки нормативна база регулювання процедури банкрутства недосконала і рівень дослідження динаміки та причин уже банкрутства підприємств низький. низький.

Усю сукупність технологій, традиційно використовуваних виявлення банкрутства, можна розділити втричі класу на кшталт математичного підходу: багатовимірний дискримінантний аналіз, кластерний і регресійний аналіз. Давайте проаналізуємо ці методи. Одним із найважливіших інструментів системи раннього попередження та методу прогнозування банкрутства підприємств є дискримінантний аналіз. Відома технологія вирішення цих завдань ґрунтується на наступному.

Кожен об'єкт діагностики характеризується набором контрольованих параметрів. Числові значення цих параметрів для конкретного об'єкта підставляються у так звану дискримінантну функцію та обчислюється її значення. Далі, залежно від цього, перевищує це значення граничне значення чи ні, приймається одне з альтернативних рішень: ймовірність банкрутства висока чи низька. Характерні особливості багатовимірного дискримінантного аналізу пояснюють причини, з яких багато авторів наукових праць з прогнозування банкрутства стверджують, що технологія дискримінантного аналізу, що використовується, не дозволяє отримати універсальні коефіцієнти для оцінки фінансового стану підприємств.

Існує безліч західних та вітчизняних моделей оцінки ймовірності банкрутства. Слід зазначити, що правомірно виділити окремі групи: економіко-математичні, експертні системи штучного інтелекту оцінки фінансового стану. Звернімо увагу безпосередньо на групу економіко-математичних моделей. До цієї групи входять кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, імітаційне моделювання та дерева класифікації. Зазначимо, що найпопулярнішим методом розрахунку ймовірності банкрутства є дискримінантний аналіз. Відповідна методика ґрунтується на побудові дискримінантної функції.

Перевага цього методу пояснюється, зокрема, відносно високим ступенем прогнозування – 86%. У межах такого аналізу будується функція, якою розраховується інтегральний показник. Він дозволяє з досить високою точністю визначити стан підприємства та оцінити ймовірність банкрутства. Такі можливості надає п'ятифакторна модель

Альтмана, яку ми розглянемо докладніше. Ця модель складається з п'яти показників, що характеризують різні сторони фінансового становища підприємства. У процесі розрахунку використовуються п'ять факторів (коефіцієнтів), які можуть повно охарактеризувати фінансовий потенціал підприємства в порівнянні з іншими моделями оцінки ймовірності банкрутства. Крім того, суттєвою перевагою даної моделі є можливість визначити наявність кризи на ранніх її стадіях.

На наш погляд він має незаперечні переваги перед іншими зарубіжними моделями. До цих переваг відносяться: - Простота розрахунків; невелика кількість показників, що забезпечують точність та якість результатів; наявність вихідних даних, відображених у формах фінансової звітності; наявність логічної послідовності досліджень; можливість прогнозувати банкрутство та визначити зону ризику, в якій знаходиться підприємство; у деяких випадках точність прогнозу становила 95%. Дуже важливо, що, на відміну більшості західних моделей оцінки ймовірності банкрутства, після розрахунку показника з допомогою цієї моделі можна визначити зону ризику, де знаходиться підприємство, а чи не просто свідчити факт існуючого банкрутства. криза.

Насправді точність прогнозів з допомогою конкретних дискримінантних багатовимірних моделей істотно залежить від вибірки, обробленої під час побудови моделей. Важливо: склад фінансових показників; який розмір вибірки; який якісний склад тих частин вибірки, які містять підприємства-банкрути та успішно діючі підприємства; чи належать обрані для аналізу підприємства однієї галузі; який рівень однорідності елементів вибірки; який рівень репрезентативності вибірки.

Здійснення господарської діяльності суб'єктів господарювання в АПК, як і в будь-якій іншій сфері вітчизняної економіки, пов'язане з нестабільними екологічними умовами (як внутрішніми, так і зовнішніми) та низкою факторів ризику, що можуть призвести до виникнення та розвитку кризових явищ на підприємстві.

До ефективних методів нівелювання впливу кризових факторів, які мають не зовсім позитивний характер,

відноситься використання відповідних науково-методичних методологій управління кризовими ситуаціями, їх ефективне та раціональне застосування та синтез. Але для того, щоб не лише зменшити або локалізувати прояви кризових явищ на підприємстві, а й мати механізми їх уникнення, обґрунтування та застосування таких методів та інструментів антикризового управління, які слід використовувати на превентивному та запобіжному етапах. Велике значення має розробка кризових процесів, а саме методології моніторингу Тому слід звернутися до генези цього поняття.

З метою своєчасного виявлення проблем у веденні фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та потенційних реалій для здійснення ефективного управління та попередження керівництва про загрози для бізнесу ситуації, отримання об'єктивного аналізу економічної стійкості організації, інвестицій та бізнесу діяльності, рентабельності діяльності, виявлення реальних можливостей відновлення платоспроможності, антикризовий моніторинг діяльності суб'єкта господарювання має здійснюватися постійно.

Отже, у загальному механізмі антикризового управління підприємством АПК одне з провідних місць займає діагностика, в рамках якої відбувається збирання та обробка вхідної інформації, аналіз якої дає можливість діагностувати ті чи інші організаційно-економічні «збої» у діяльності підприємства, а також дає можливість оперативно надати вплив. усунути окремі прояви кризових явищ у господарській діяльності суб'єкта господарювання.

Таким чином, ми вважаємо, що основною метою діагностики кризових явищ є розробка механізму та реалізація управлінських рішень щодо зниження «слабких місць» та «чорних сигналів» в умовах конкретного підприємства для раннього та своєчасного запобігання кризовим явищам. та процеси, результати яких негативні та руйнівні. вплив. . Таким чином, на практиці під комплексним механізмом діагностики кризових явищ доцільно розуміти активні дії суб'єктів його реалізації, спрямовані на моніторинг розвитку підприємства з метою виявлення зовнішніх та внутрішніх факторів, що породжують кризові процеси, збору інформації, її обробку, оцінку, інтерпретацію та прийняття. раціональні рішення.

У ході діагностики в рамках антикризового управління вирішуються такі завдання:

- Вивчення основних факторів і причин, що призводять до виникнення кризових явищ в умовах конкретного підприємства;

- діагностика фінансово-економічного стану підприємства з метою запобігання та виявлення ознак неплатоспроможності;

- Оцінка глибини кризового стану суб'єкта господарювання.

В загальному підході до моніторингу кризових явищ в умовах кожного суб'єкта господарювання можна поділити на 2 види. Один серед них базується на ви вивченні системи коефіцієнтів й передбачає проведення їх аналізу. До методик, які базуються на основі такого методу варто віднести методики таких вчених як О. Кононенко, О. Маханька, Л. Лігоненко, А. Синягіна, А. Чернявського, А. Грязнової, У. Бівера, В. Василенка та **Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства (Міністерства економіки України) від 19 січня 2006 р.**

Інший підхід базується на розрахунку одного інтегрального показника, фактичне значення якого дає можливість оцінити загальний стан суб'єкта бізнесу й вірогідність його банкрутства.

Але крім перерахованих вище підходів існує використання окремих конкретних методик, заснованих на поєднанні вищеперелічених методів, або використання рейтингування або скорингу показників, що вивчаються.

В цьому випадку при оцінці показників економічної діяльності слід приділяти пильну увагу багатоаспектному та багатовекторному аналізу комплексу показників. Даний аналіз вимагає розрахунку показників, що визначають ліквідність, рентабельність, фінансову стійкість, ділову активність та окремі елементи виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Отримані значення вищевказаних векторів діагностики суб'єкта господарювання

можуть мати прояви кризи ліквідності, кризи власності та результати, що у своїй сукупності позиціонують загальний фінансово-економічний стан.

Криза власності (криза стійкості) визначається неоптимальним розміщенням капіталу, а також значною часткою у балансових зобов'язаннях позикових джерел формування власності. Але крім того, до проявів майнової кризи можна віднести відсутність чи низьку вартість власного оборотного капіталу та високий рівень зносу основних фондів. Слід зазначити, що в сучасних економічних умовах негативною характеристикою є велика сума поточної дебіторської заборгованості, а наявність довгострокової дебіторської заборгованості вважається абсолютно неприпустимою. Наявність перелічених вище ознак в економічних умовах кожного суб'єкта господарювання означає наявність майнової кризи, погіршує її інвестиційну привабливість і впливає на зростання залежності від зовнішніх факторів. Переважна більшість сільськогосподарських підприємств характеризуються певною оптимальною структурою джерел формування капіталу, водночас вони зазнають певних фінансових втрат у результаті значних сум заборгованості у дебіторів.

Криза платоспроможності (ліквідності) – це стан суб'єкта господарювання, при якому спостерігається велика невідповідність між сумами зобов'язань, які мають бути погашені, та обсягом майна, яке може бути використане для цих розрахунків. Ознаками наявності кризи платоспроможності є низькі значення коефіцієнтів ліквідності (майнової, фінансової, розрахункової), ще, спостерігається великий дисбаланс сум складових поточних активів і зобов'язань.

Серед основних чинників виникнення кризи рентабельності слід виділити такі:

- Високий рівень витрат, що визначають собівартість продукції;
- неадекватна оцінка менеджерами сукупного рівня попиту продукцію;
- неналежна якість деяких технологічних процесів чи готової продукції загалом;
- Проведення операцій з високим ступенем ризику;

- Відсутність ефективної цінової політики.

Вважаємо, що основним індикатором описаної вище кризи є належного рівня чистого прибутку, що дозволяє зробити висновки про раціональність детального аналізу окремих аспектів визначення фінансових результатів. Важливим показником ефективності економічної діяльності є маржинального доходу. Проте за умов збитків, що виникає від результатів економічної діяльності, одночасно з наявністю граничного доходу було б раціонально розробити систему заходів щодо збільшення масштабів ринків збуту та раціоналізації витрат. За відсутності позитивного значення граничного доходу слід зазначити наявність загальної кризи у діяльності суб'єкта господарювання, основним шляхом подолання якого буде або повна реорганізація, або суттєві технологічні зміни в окремих виробничих процесах.

Отже, раніше описаний метод діагностики ймовірності банкрутства на основі коефіцієнта має такі переваги:

- Система показників, що застосовується, дозволяє систематично оцінювати фінансовий стан підприємства;
 - простота визначення показників та доступність вихідної інформації досить високі;
 - дає можливість оцінити як наявність кризи загалом, а й оцінити найбільш проблемні моменти у господарську діяльність підприємства;
 - Наявність стандартних значень коефіцієнтів, що дозволяє аналізувати як динаміку, так і абсолютне значення окремих показників;
 - може використовуватися як для великого, а й у малого чи середнього бізнесу.
- До основних недоліків коефіцієнтного аналізу належать:
- Відсутність конкретного механізму оцінки ймовірності банкрутства підприємства;
 - Визначення всієї системи показників трудомістке і часто недоцільне;
 - певний набір показників має схожу економічну основу і, як наслідок, дублює економічний зміст один одного;

- Наявність розбіжностей у методиці визначення однакових показників, а також отримання деякими коефіцієнтами або показниками з різними найменуваннями одного і того ж методу розрахунку;

- Дані про рух грошових коштів компанії не завжди враховуються (розраховуються тільки на підставі балансу та звіту про прибутки та збитки).

Другий напрямок оцінки фінансово-економічного стану, спрямований на виявлення кризових явищ та діагностику ймовірності банкрутства підприємства, заснований на аналізі єдиного інтегрального показника, значення якого формує висновок про фінансовий стан підприємства. підприємство загалом. Вищевказана методика у вітчизняній літературі описана певною мірою останнім часом, і в переважній більшості випадків для певних розрахунків вибираються методики зарубіжних авторів, що викликає труднощі як у визначенні необхідних розрахунків коефіцієнтів, так і достовірності отриманих результатів. отримані результати.

РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства

Публічне акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України» – національний посередник ринку зернових в Україні, провідна організація у сфері зберігання, обробки, перевалки та реалізації на експорт зернових культур.

Публічне акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України» створене в 2010 році та являється державною вертикально-підпорядкованою компанією в аграрному секторі економіки України.

Публічне акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України» володіє десятою частиною елеваторних потужностей України, що сертифіковані за національними стандартами. Можливості портів терміналів ПАТ «ДПЗКУ» дозволяють забезпечити понад 15 % перевалки українського зерна за кордон. Переробні потужності корпорації спроможні забезпечити до 15 % потреб вітчизняного ринку України у борошні, комбікормах та круп'яних виробках.

На сьогодні день «Державна продовольчо-зернова корпорація України» є вагомим учасником зернового ринку, постійним контрагентом (партнером) сільськогосподарських товаровиробників, надійним постачальником зернової продукції й продовольства іноземним контрагентам.

Головними напрямками діяльності ПАТ «ДПЗКУ» виступають:

- приймання, доведення до базисних кондицій, зберігання й відвантаження зерна;
- виробництво великого асортименту борошна, круп, кормів і кормових добавок;
- портова перевалка зернових культур й олійних культур;
- закупівля й експорт зернових культур і продукції її переробки;
- продаж, постачання міждержавних й міжурядових угод з постачання сільськогосподарської продукції

Основною метою і головними завданнями діяльності корпорації:

- ефективне управління державними активами;
- розвиток зернопереробної, елеваторної, транспортної й портової інфраструктури;
- зволікання кредитних й інвестиційних фінансових ресурсів у виробництво сфери АПК;

- пошук і нарощування ринків збуту українського зерна на закордонному ринку та продуктів його переробки;
- створення та зміцнення іміджу України, в якості потужного виробника й експортера зернової продукції на світовий ринок.

Філія ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Лубенський насіннообробний завод» (далі філія ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннообробний завод») створена на основі реорганізації державного підприємства Лубенський насіннообробний завод на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1997 р. № 1218 «Про прискорення приватизації хлібоприймальних і хлібозаготівельних підприємств» рішенням спостережної ради Державної акціонерної компанії «Хліб України» від 10 березня 1998 р., протокол № 3, зареєстроване Лубенською райдержадміністрацією, реєстраційний № 10-8 від 04 червня 1999 р.

Лубенський насіннообробний завод почав свою діяльність у 1938 році як господарюючий суб'єкт під назвою «Лубенська реалізаційна база». У 1969 р. введений в експлуатацію кукурудзокалібрувальний цех (що має продуктивність 28 тонн в зміну), а у 1971 р. було побудовано насіннообробний цех продуктивністю 5 тис. тонн насіння в сезон. Тоді ж «Лубенська реалізаційна база» була перейменована у «Лубенський насіннообробний завод».

Дещо пізніше матеріально-технічна база визначеного заводу розширювалася: створювалися нові склади для зберігання зерна та зерносушарки. Після реконструкції насіннообробного цеху (1983-1985 рр.) його продуктивність значно зросла (20 тис. тонн насіння за один сезон).

Основним напрямом діяльності філії є надання послуг із приймання, зберігання, доведення якості до базисних кондицій і відвантаження зерна та здійснює калібровку кукурудзи гібридної із затарюванням у крафт-мішки, доводить насіння інших зернових культур до посівних кондицій. Контроль за станом зерна, що зберігається на підприємстві,

здійснюється працівниками виробничо-технологічної лабораторії.

Завод є сертифікованим. Загальна робоча місткість зерна філії «Лубенський насіннообробний завод» складає 56,8 тис. тонн, включаючи елеваторну – 15 тис. тонн, складську – 41,8 тис. тонн.

Основні культури для зберігання: пшениця, кукурудза, ріпак, ріпак, сояшник. У період заготівлі нового врожаю забезпечується його просушування на двох зерносушарках ДСП-32-ОТ2 – потужністю 1200 т на добу, просушування гібридної кукурудзи на СКП-6 – потужністю 150 т у зміну та здійснює калібровку кукурудзи з затарюванням у крафт-мішки 40 т у зміну.

Потужності філії з приймання/відвантаження зерна:

- приймання зерна з залізничного транспорту – 800 т/добу;
- приймання зерна з автомобільного транспорту – 2500 т/добу;
- відвантаження зерна на залізничний транспорт – 800 т/добу;
- відвантаження зерна на автотранспорт – 600 т/добу.

Підприємство створюється з метою отримання прибутку шляхом здійснення визначених Статутом видів діяльності, а саме:

- заготівля та зберігання зерна, його обробки і технологічної переробки з урахуванням території розміщення здійснення Компанією господарської діяльності;

- забезпечення потреб населення України, установ і підприємств будь-яких форм власності сільськогосподарською продукцією, продуктами її переробки;

- здійснення підприємницької діяльності й використання в інтересах підприємства.

Наявність вільної відремонтованої й безпечної (очищеної від шкідників) місткості для зберігання зерна – 66,7 тис.

т, в т. ч. елеваторної – 15,0 тис. т, складської – 51,7 тис. т. Пропускна можливість вагового господарства при масовому надходженні зерна – 3600 т/добу. Пропускна можливість обладнання навантаження 1000 т/добу. Забезпечений постійний кількісно-якісний контроль за станом зерна, що зберігається на підприємстві, працівниками виробничо-технологічної лабораторії та майстрами дільниць.

В умовах становлення й розвитку в Україні відносин ринкової економіки, суттєвого розміщення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

З метою проведення аналізу фінансового стану філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннообробний завод» варто розглянути сукупність показників, якими можна охарактеризувати: майновий стан, фінансову стійкість, ліквідність й платоспроможність, фінансові результати, ділову активність.

Джерелом фінансової інформації для розрахунку техніко-економічних показників є форми річної фінансової звітності: «Звіт про фінансовий стан» (ф. № 1), «Звіт про сукупний дохід» (ф. № 2), «Звіт про рух грошових коштів» (ф. № 3), «Звіт про власний капітал» (ф. № 4), «Примітки до річної фінансової звітності» (ф. № 5) (додатки В, Г, Д).

За результатами табл. 2.1 варто відмітити, що в 2021 р. вартість майна філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» зросла на 47 млн 796 тис. грн, або в 5,6 рази, що є позитивним фактором. Це зростання є наслідком збільшення вартості необоротних активів на 43 млн 815 тис. грн, або в 8,6 рази, частка яких в загальній структурі майна філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» у 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилася на 29,8 відсоткових пунктів.

При цьому вартість основних засобів зросла з 5 млн 775 тис. грн до 48 млн 71 тис. грн (на 42 млн 296 тис. грн, що склало 8,3 рази). Необоротні активи представлені в переважній більшості основними засобами, а зростання їх питомої ваги у валюті балансу на 27,2 відсоткових пунктів пояснюється більш швидкими темпами зростання вартості необоротних активів порівняно з темпами зростанням загальної вартості майна досліджуваного суб'єкта господарювання за 2020 – 2021 рр. Таке стрімке зростання вартості необоротних активів спричинене проведеною дооцінкою основних засобів в 2021 р.

В той же час величина оборотних активів в 2021 р. порівняно з 2020 р. зменшилася на 3 млн 981 тис. грн, або 85,6 %. При цьому частка оборотних активів у загальній їх вартості зменшилася з 44,6 % в 2020 р. до 14,8 % в 2021 р. (на 29,8 в. п.), що пояснюється зниженням вартості оборотних активів, порівняно зі зростанням майна в цілому.

Зростання величини вартості запасів за період 2020 – 2021 рр. викликане зростанням величини виробничих запасів з 281 тис. грн в 2020 р. до 349 тис. грн в 2021 р. (на 68 тис. грн, або на 24,2 %).

У підсумку на кінець 2021 р. питома вага необоротних активів у майні склала 85,2 %, а оборотних активів – 14,8 %.

За період 2020 – 2022 рр. вартість майна філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» зросла на 44 млн 551 тис. грн, або в 5,3 рази, що є позитивним фактором. Це зростання є наслідком збільшення вартості необоротних активів на 45 млн 453 тис. грн, або в 8,9 рази, частка

яких в загальній структурі майна філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» у 2022 р. порівняно з 2018 р. збільшилася на 37,8 відсоткових пунктів.

При цьому вартість основних засобів зросла з 5 млн 775 тис. грн до 47 млн 233 тис. грн (на 41 млн 458 тис. грн, що склало 8,2 рази). Необоротні активи представлені в переважній більшості основними засобами, а зростання їх питомої ваги у валюті балансу на 37,8 відсоткових пунктів пояснюється більш швидкими темпами зростання вартості необоротних активів порівняно з темпами зростанням загальної вартості майна досліджуваного суб'єкта господарювання за 2020 – 2022 рр.

В той же час величина оборотних активів в 2022 р. порівняно з 2020 р. зменшилася на 902 тис. грн, або 19,4 %. При цьому частка оборотних активів у загальній їх вартості зменшилася з 44,6 % в 2020 р. до 6,8 % в 2022 р. (на 37,8 в. п.), що пояснюється зниженням вартості оборотних активів, порівняно зі зростанням майна в цілому.

Зростання величини вартості запасів за період 2020 – 2022 рр. викликане зростанням величини виробничих запасів з 281 тис. грн в 2020 р. до 667 тис. грн в 2020 р. (на 386 тис. грн, або у 2,4 рази).

У підсумку на кінець 2022 р. питома вага необоротних активів у майні склала 93,2 %, а оборотних активів – 6,8 %.

Структуру майна філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за період 2020 – 2022 рр. наочно ілюструє рис. 2.1.

Негативною характеристикою структури майна в 2022 р. порівняно з 2020 р. виступає зниження рівня забезпеченості високоліквідними оборотними активами. За період 2018 – 2020 рр. питома вага грошових коштів і поточних фінансових інвестицій філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» в загальній вартості майна зменшилася на 29,4 в. п.

Суб'єкти бізнесу створюються для здійснення підприємницької діяльності та під час реалізації цієї діяльності користується як власним капіталом, так і позиковими коштами. Таким чином, однією з найважливіших

позицій ефективної діяльності бізнесу є наявність та оптимальне розміщення фінансових ресурсів.

Основним призначенням оцінки джерел формування фінансових ресурсів є виявлення напрямів та ухилів динаміки обсягу і складу капіталу в нульовому (передплановому) періоді, їх вплив на рівень фінансової стабільності та дієвість використання капіталу. Загальний аналіз пасивів будь-якого суб'єкта бізнесу ґрунтується на втіленні методик горизонтальної й вертикальної аналітики. Горизонтальна або трендова оцінка дає змогу вивчати й аналізувати динаміку величини капіталу і зобов'язань в сумі й по окремих видах. Розраховуються темпи росту виняткових показників за низку послідовних періодів й визначається загальна динаміка до їх зміни. Вертикальна (або структурна) аналітика – досліджує певні показники, в основу чого покладені структура та її зрушення.

Для обґрунтування висновків про зміни у фінансовому становищі філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод», доцільним є проведення аналізу структури і динаміки джерел формування капіталу за даними табл. 2.2.

Результати горизонтального і вертикального аналізу джерел формування капіталу досліджуваного підприємства (табл. 2.2) за 2020 – 2022 рр. свідчать про наявність переважно позитивних ознак і тенденцій у майновому стані аналізованого підприємства за інформацією пасиву Звіту про фінансовий стан.

Варто наголосити, що за весь період дослідження у філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» спостерігаємо відсутність довгострокових зобов'язань й забезпечень та зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу та груп їх вибуття.

Варто відмітити, що в 2021 р. порівняно з 2020 р. вартість джерел формування фінансових ресурсів філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод», збільшилася на 47 млн 796 тис. грн, або в 5,6 рази.

При цьому власний капітал збільшився з нульового рівня в 2020 р. до

44 млн 396 тис. грн.

У підсумку в 2021 р. питома вага власного капіталу у валюті балансу становила 76,2 % (в тому числі 55,0 % – капітал у дооцінках та 21,2 % – нерозподілений прибуток) та 23,8 % – зобов'язання і забезпечення (в точу числі 22,7 % – кредиторська заборгованість).

В 2022 р. порівняно з 2020 р. вартість джерел формування фінансових ресурсів філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод», збільшилася на 44 млн 551 тис. грн, або в 5,3 рази.

При цьому власний капітал збільшився з нульового рівня в 2020 р. до 50 млн 155 тис. грн (на 50 млн 633 тис. грн). На збільшення суми власного капіталу вплинуло зростання величини нерозподіленого прибутку (на 20 млн 396 тис. грн) та капіталу в дооцінках (на 30 млн 237 тис. грн, або 20,6 рази).

В 2022 р. порівняно з 2020 р. зобов'язання і забезпечення зменшилися з 10 млн 903 тис. грн в 2018 р. до 4 млн 821 тис. грн (на 6 млн 82 тис. грн, або 55,8 %). На зменшення суми позикового капіталу в 2022 р. порівняно з 2020 р. вплинуло скорочення виключно поточних зобов'язань (на 6 млн 82 тис. грн, або 55,8 %).

У підсумку питома вага власних джерел у загальній сумі капіталу філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» збільшилася з 0,0 % в 2020 р. до 91,2 % в 2022 р., а зобов'язань – відповідно скоротилася з 100 % в 2020 р. до 8,8 % в 2022 р. Тож досліджуваний суб'єкт господарювання підвищив рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом.

Таким чином, збільшення загальної величини джерел формування капіталу та власних ресурсів філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за період 2020 – 2022 рр. є позитивною тенденцією.

Аналіз ділової активності дозволяє оцінити ефективність основних видів діяльності суб'єкта бізнесу, що визначаються швидкістю обертання ресурсів господарюючого суб'єкта.

Основне призначення оцінки ділової активності полягає в отриманні

низки показників, на основі яких можна визначити, як та наскільки ефективно господарюючий суб'єкт використовує свої основні та оборотні засоби, тобто оцінюється становище об'єкта господарювання та вивчаються перспективи його функціонування.

2.2. Призма показників ліквідності та фінансової стійкості для прогнозування кризових явищ на досліджуваному підприємстві

В контексті проведення моніторингу криз на підприємстві неабияке значення має постійна оцінка наявності симптомів чи ознак кризи ліквідності. Важливість проведення досліджень в даному напрямку підтверджується наявністю зв'язку між ліквідністю суб'єкта бізнесу та його ймовірною платоспроможністю.

Використовуючи Методику проведення поглибленої оцінки фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та Методику інтегрального оцінювання інвестиційної привабливості підприємств та організацій, які затверджено Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств, а також корисні розробки вітчизняних і зарубіжних методик для оцінки стану суб'єкта бізнесу проведемо аналіз активів та пасивів балансу філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2020 – 2021 рр., який буде базуватися на наступних напрямках:

- аналіз пасивів Звіту про фінансовий стан (власного та позиченого капіталу);
- аналіз активів балансу;
- оцінювання ліквідності активів суб'єкта бізнесу та його платоспроможності.

В умовах прояву значних ознак кризи ліквідності суб'єкта бізнесу можливе виникнення ситуації, при якій на певних етапах своєї життєдіяльності господарюючий суб'єкт виявиться або неплатоспроможним в цілому, або матиме суттєві проблеми із поточною платоспроможністю. Наслідком всього цього можуть бути як санкції зі сторони кредиторів суб'єкта бізнесу, так і зниження ступеня довіри контрагентів, що матиме негативний відбиток для подальшої діяльності суб'єкта бізнесу.

Таким чином, криза ліквідності – такий стан суб'єкта бізнесу, коли існує значне неспівпадіння між обсягами зобов'язань, що мають бути повернуті, та

сумою відповідних активів, що можна використати для цих розрахунків. Ознаками присутності кризи ліквідності є низькі значення сукупності коефіцієнтів платоспроможності (грошової, розрахункової та майнової), а також **значний дисбаланс сум елементів оборотних активів та боргів.**

Слід відмітити, що в сучасних реаліях значній частині суб'єктів бізнесу не вдається дотримуватися вказаних нормативів по показниках грошової та розрахункової платоспроможності, що можна пояснити як об'єктивними причинами (особливостями виробничих процесів в аграрній сфері), так і певним чином нераціональністю в умовах високих темпів інфляції тримати на рахунках значні суми грошових коштів.

В системі моніторингу кризових явищ суттєвого значення набуває оцінка рівня ліквідності й платоспроможності суб'єктів бізнесу з метою діагностики наявності (відсутності) та ступеня кризи ліквідності.

До основних вагомих показників, що дозволяють дати визначену оцінку відносяться коефіцієнти ліквідності, за допомогою яких можна охарактеризувати ступінь покриття певних зобов'язань суб'єкта бізнесу за рахунок оборотних активів з різним ступенем ліквідності, а також система показників, що дають змогу оцінити частку високоліквідних активів у сумі майна, і рівень забезпеченості суб'єкта бізнесу власними оборотними коштами.

Для прийняття рішення стосовно визнання структури балансу незадовільною, а суб'єкта бізнесу неплатоспроможним проводиться детальний аналіз його фінансово-господарської діяльності з ціллю вибору реорганізаційних процедур для відновлення належного рівня платоспроможності суб'єкта бізнесу або його ліквідації. В такому випадку повинні враховуватись галузеві й регіональні особливості.

Критеріями оцінки фінансового стану суб'єкта бізнесу у короткостроковій перспективі є його ліквідність й платоспроможність, тобто можливість вчасно й **в повному обсязі розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями.**

Оцінка ліквідності балансу – це зрівняння засобів за активом, по групуваних за рівнем їх ліквідності й розміщених в порядку зменшення

ліквідності, з боргами за пасивом, по групованими за часом їх погашення й розміщеними в ряду зростання таких строків [35, с. 23].

Аналіз ліквідності балансу кожного підприємства проведемо шляхом порівняння визначених груп платіжних засобів (А), які по груповані за рівнем ліквідності із статтями платіжних засобів (П), які по груповані за терміновістю сплати.

Для проведення оцінки ліквідності балансу спів ставити підсумки наведених груп за активом та пасивом. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо існують слідуєчі нерівності: $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$. У випадку якщо одна або кілька нерівностей мають протилежний знак від зафіксованого в оптимальному варіанті, ліквідність балансу в більшій чи меншій мірі відрізняється від абсолютної. Аналіз ліквідності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за період 2020 – 2022 рр. передбачає складання балансу ліквідності (табл. 2.6).

Як свідчать розрахунки, виконані в табл. 2.6, в 20120 р. спостерігається нестача високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань на суму 7 млн 458 тис. грн, в 2021 р. дана нестача зросла до 9 млн 362 тис. грн, а в 2022 р. – нестача становила 3 млн 638 тис. грн.

В той же час у 2020 – 2022 рр. виявився надлишок середньоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань. Так в 2020 р. надлишок склав 883 тис. грн, а в 2021 р. – 3млн 806 тис. грн, в 2022 р. – 1 млн. 897 тис. грн.

Варто відмітити, що у 2020 – 2021 рр. спостерігається надлишок низьколіквідних активів для покриття довгострокових зобов'язань, який у 2020 р. склав 322 тис. грн, в 2021 р. – 352 тис. грн, а в 2022 р. даний показник зменшився до 352 тис. грн.

Загалом по трьох групах активів в 2020 р. нестача для покриття зобов'язань склала 6 млн 418 тис. грн, в 2021 р. – 6 млн 253 тис. грн, а в 2022 р. – 668 тис. грн.

Отже, баланс філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод»

за період 2018 – 2022 рр. не є абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Проведемо аналіз відносних показників ліквідності та платоспроможності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за період 2020 – 2022 рр. в табл. 2.7.

Аналізуючи виконані розрахунки табл. 2.7, варто відмітити, що станом на кінець 2020 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідав нормативному значенню і становив 0,283. В 2021 р. порівняно з 2020 коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 0,004 і на кінець 2021 р. його фактичне значення становило 0,278. В 2021 р. порівняно з 2020 коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 0,262 і на кінець 2022 р. його фактичне значення становило 0,021. Фактичне значення даного показника в 2022 р. не відповідає нормативному ($\geq 0,2$), а його динаміка має негативну тенденцію. Отже, філія ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» знизилася можливість погашення поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних оборотних активів.

На кінець 2020 р. коефіцієнт швидкої ліквідності становив 0,401, що є значно нижчим за нормативне значення ($\geq 0,7$). В 2021 р. порівняно з 2020 р. коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився на 0,198 пунктів і на кінець 2021 р. становив 0,599. В 2022 р. порівняно з 2020 р. коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився на 0,238 пунктів і на кінець 2022 р. становив 0,639. Хоча динаміка даного показника в цілому за 2020 – 2022 рр. є позитивною, проте його фактичне значення за весь період дослідження не відповідає нормативу.

Отже, за цими критеріями структура балансу визнається незадовільною, а підприємство – неплатоспроможним. Тож варто розрахувати коефіцієнт відновлення платоспроможності. Так як фактичне значення коефіцієнта відновлення платоспроможності 0,427 менше 1, це вказує на те, що протягом найближчих трьох місяців філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» не в змозі відновити свою платоспроможність.

Таким чином, аналіз показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості виявив наявність системної кризи, що характеризується

наявністю чітких тенденцій до погіршення основних характеристик фінансово-економічного стану досліджуваного суб'єкта господарювання.

2.3. Аналіз фінансових результатів суб'єкта бізнесу в контексті оцінки ймовірності банкрутства

Кризу прибутковості можна охарактеризувати через призму негативних значень фінансових результатів, що призводять до утворення сум по негативних статтях балансу, зниженням розмірів власного капіталу та, як результат, негативної структури складових формування ресурсів. Інша частина науковців схиляється на визначенні кризи результатів на підставі діагностики показників ділової активності. Зокрема, неабияке значення вданому контексті відіграє дослідження як величин дебіторської та кредиторської заборгованості, так й термінів їх обертання.

Серед головних чинників породження кризи прибутковості (результатів) варто виокремити наступні:

- вагомий рівень витрат, що визначають собівартість готової продукції;
- неврахування керівництвом суб'єкта бізнесу рівня сукупного попиту на готову продукцію;
- низька якість певних технологічних процесів чи результату готової продукції;
- проведення операцій з високим ступенем ризикованості;
- відсутність ефективної політики ціноутворення [21, с. 45].

На нашу думку, основним індикативним показником вищенаведеної кризи є наявність або відсутність фактору чистого прибутку, що дає підстави робити висновки про раціональність детального аналізу визначених аспектів формування фінансових результатів.

В умовах відсутності або низького значення прибутку за результатами звітного періоду варто говорити про потребу розрахунку системи показників, що визначають ступінь рентабельності окремих елементів виробничих процесів

або складових капіталу чи майна. Важливою складовою аналізу результатів діяльності є факторний аналіз з метою визначення основних складових, що формують відповідний його рівень.

Окрім обчислення показників рентабельності (збитковості), що ґрунтуються на порівнянні значень величини прибутку (збитку) та різних елементів витрат, доцільно порівняти рівень фінансового результату з величиною майна, яке використовує підприємство.

Види і послідовність формування фінансових результатів філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2020 – 2022 рр. проаналізовано в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Формування фінансових результатів діяльності філії ПАТ «ДПЗКУ»

«Лубенський насіннеобробний завод» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		р.2019 р. у % до 2018	р.2020 р. у % до 2018
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %		
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10218	X	18878	X	24345	X	184,8	238,3
Операційні витрати у тому числі:	10601	100,0	16017	100,0	18400	100,0	151,1	173,6
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6923	65,3	11434	71,4	13323	72,4	165,2	192,4
б) адміністративні витрати	2222	21,0	2611	16,3	4069	22,1	117,5	183,1
в) витрати на збут	56	0,5	24	0,1	0	0,0	42,9	0,0
г) інші операційні витрати	1400	13,2	1948	12,2	1008	5,5	139,1	72,0
Валовий прибуток (збиток)	3295	X	7444	X	11022	X	225,9	334,5
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	32,2	X	39,4	X	45,3	X	X
Інші операційні доходи	59	X	184	X	849	X	311,9	1439,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	-324	X	3045	X	6794	X	X	X
Фінансові та інвестиційні доходи	0	X	12129	X	0	X	X	X

Фінансові та інвестиційні витрати	65	X	811	X	761	X	1247,7	1170,8
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	-389	X	14363	X	6033	X	X	X
Чистий фінансовий результат (прибуток чи збиток)	-389	X	14363	X	6033	X	X	X
У % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	X	-3,8	X	76,1	X	24,8	X	X
У % до валового прибутку	X	-11,8	X	192,9	X	54,7	X	X

Аналізуючи розрахунки табл. 2.13, варто відмітити, за 2020 – 2022 рр. спостерігається тенденція до зростання сум чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

В 2021 р. порівняно з 2020 р. чистий дохід від реалізації продукції філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» збільшився на 8 млн 860 тис. грн, або в 1,8 рази. Поряд з цим відмічаємо і зростання величини операційних витрат підприємства. Так в 2021 р. – операційні витрати сягли значення 16 млн 17 тис. грн, або в 1,5 рази більше порівняно з 2020 р.

В 2021 р. порівняно з 2020 р. собівартість реалізованої продукції збільшилась на 4 млн 511 тис. грн, або на 65,2 %, адміністративні витрати – на 389 тис. грн, або на 17,5 %, інші операційні витрати зросли на 548 тис. грн, або на 39,1 %, а витрати на збут скоротилися на 32 тис. грн, або на 57,1 %.

Так в структурі операційних витрат в 2021 р. 71,4 % займала собівартість продукції, 16,3 % – адміністративні витрати та 12,2 % – інші операційні витрати та лише 0,1 % - витрати на збут. Все це обумовило збільшення величини валового прибутку з 3 млн 295 тис. грн в 2020 р. до 7 млн 444 тис. грн в 2021 р., тобто на 4 млн 149 тис. грн, або в 2,3 рази. Таким чином, в 2021 р. питома вага валового прибутку у загальній сумі чистого доходу склала 39,4 %.

В 2021 р. порівняно з 2020 р. інші операційні доходи збільшилися на 125 тис. грн, або в 3,1 рази. Таким чином, в 2021 р. прибуток від операційної діяльності збільшився до 3 млн 45 тис. грн.

В 2021 р. порівняно з 2020 р. фінансові та інвестиційні витрати збільшилися на 746 тис. грн, або в 12,5 разів.

В 2022 р. порівняно з 2018 р. чистий дохід від реалізації продукції філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» збільшився на 14 млн 127 тис. грн, або в 2,4 рази. Поряд з цим відмічаємо і зростання величини операційних витрат підприємства. Так в 2022 р. – операційні витрати сягли значення 18 млн 400 тис. грн, або на 73,6 % більше порівняно з 2017 р.

В 2022 р. порівняно з 2020 р. собівартість реалізованої продукції збільшилась на 6 млн 400 тис. грн, або на 92,4 %, адміністративні витрати – на 1 млн 847 тис. грн, або на 83,1 %, інші операційні витрати скоротилися на 392 тис. грн, або на 28 %.

Так в структурі операційних витрат в 2022 р. 72,4 % займала собівартість продукції, 22,1 % – адміністративні витрати та 5,5 % – інші операційні витрати. Все це обумовило збільшення величини валового прибутку з 3 млн 295 тис. грн в 2018 р. до 11 млн 22 тис. грн в 2022 р., тобто на 7 млн 727 тис. грн, або в 3,3 рази. Таким чином, в 2022 р. питома вага валового прибутку у загальній сумі чистого доходу склала 45,3 %.

В 2022 р. порівняно з 2020 р. інші операційні доходи збільшилися на 790 тис. грн, або в 14,4 рази. Таким чином, в 2022 р. прибуток від операційної діяльності збільшився до 6 млн 794 тис. грн.

В 2022 р. порівняно з 2020 р. фінансові та інвестиційні витрати збільшилися на 696 тис. грн, або в 11,7 разів.

Наочно динаміку фінансових результатів досліджуваного підприємства за 2020 – 2022 рр. ілюструє рис. 2.8.

Рис. 2.8. Динаміка фінансових результатів діяльності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2020 – 2022 рр., тис. грн

Отже, в 20120 р. чистий збиток філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» становив 389 тис. грн. Проте варто наголосити, що в 2021 р. чистий прибуток становив 14 млн 363 тис. грн, що склало 76,1 % від чистого доходу від реалізації продукції, та та майже в 2 рази перевищував валовий прибуток. В 2022 р. чистий прибуток філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» становив 6 млн 33 тис. грн, що склало 24,8 % від чистого доходу від реалізації продукції, та 54,7 % від величини валового прибутку.

Отже, варто відмітити що за період 2020 – 2022 рр. в цілому

спостерігається позитивна динаміка фінансових результатів діяльності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод».

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Неабияким недоліком у ході організації фінансово-економічної діяльності підприємств АПК є їх неспроможність ефективно управляти заборгованістю дебіторів, що призводить до породження прострочених її видів, резерву сумнівних боргів та пролонгацію в довгострокову дебіторську заборгованість. Все вище наведене веде до вилучення частки оборотного капіталу підприємства, зниження цінності грошових коштів та, в результаті, погіршення фінансово-економічного становища як вказаного суб'єкта господарювання, так і аграрної сфери у цілому. Отже, в системі формування ефективної фінансово-економічної політики значне місце повинно належати комплексу взаємопов'язаних заходів, що поєднують в свої системі управління фінансовою стійкістю, платоспроможністю, прибутковістю, ліквідністю та діловою активністю на основі розрахунку окремих їх показників, що дасть змогу оцінити ступінь загрози прояву кризових явищ та визначити комплекс оздоровчих заходів щодо зменшення їх негативних наслідків.

Відповідно до вищевказаних складових формування фінансово-економічної політики окремого суб'єкта бізнесу з метою оперативного управління станом його господарської діяльності, як ми вважаємо, повинно відбуватися наступним чином (рис. 3.1).

Важливою частиною вказаних напрямів антикризового моніторингу в системі формування фінансової оздоровчої політики підприємства є не лише аналіз окремих показників та оцінка відповідності їх нормативам, а й виявлення ефекту «синергізму» від поєднання негативних проявів у цілому в діяльності кожного суб'єкта господарювання. Так, безперечно в умовах низького рівня стійкості та тимчасової відсутності належного прибутку, може мати місце випадок ініціювання провадження справи про його банкрутство від кредиторів, адже саме за таких умов у них виникає невпевненість у поверненні своїх

вкладень та ймовірність втрати їх частини в результаті розвитку інфляційних процесів. Точно так само можна говорити й про результати поєднання кризи фінансової стійкості й платоспроможності, а також платоспроможності й прибутковості [89].

Отже, у випадку наявності 2-х і більше видів криз в один і той самий момент в умовах окремого підприємства організація системи заходів стосовно раціоналізації окремих напрямів діяльності суб'єкта господарювання не матиме ефекту.

Рис. 3.1. Схема формування антикризової фінансово-економічної політики підприємства

На основі опрацювання системи показників оцінки фінансового стану та методом експертних оцінок ми виокремили систему фінансово-економічних показників, на основі яких можна оцінити поточний стан суб'єкта бізнесу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Система індикаторів комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Показники ліквідності	
Коефіцієнт швидкої ліквідності	
Загальний коефіцієнт ліквідності	
Показники фінансової стійкості	
Коефіцієнт автономії	
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	
Показники функціонального стану основних засобів	
Коефіцієнт придатності основних засобів	
Показники прибутковості	
Рентабельність витрат операційної діяльності, %	
Чиста рентабельність сукупного капіталу, %	
Показники ділової активності	
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	

Вказана система показників включає в себе найбільш вагомі, на нашу думку, індикатори різносторонніх аспектів фінансово-економічного становища суб'єкта бізнесу і базується на співставленні фактичних даних суб'єкта господарювання з нормативними або оптимальними для агропромислової галузі значеннями.

Враховавши велику кількість й різноманітність показників фінансової стійкості, відмінності їх нормативних значеннях і виникаючі в зв'язку з цим труднощі стосовно оцінки ризику банкрутства, велика кількість вітчизняних і зарубіжних економістів вказують на доцільності проводити інтегральну бальну оцінку фінансової стійкості. З метою оцінки досягнутого значення в контексті окремих показників доцільно застосовувати шкалу градації їх фактичних значень та визначення певної кількості балів залежно від фактичної величини значень.

На основі врахування прийнятих нормативів на нашу думку

раціональною є наступна шкала оцінювання досліджуваних показників (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Шкала оцінювання основних показників фінансово-економічного становища агропромислових підприємств

Показник-індикатор	Бали					
	0	1	2	3	4	5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	<0,1	0,1-0,2	0,2-0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	≥0,8
Загальний коефіцієнт ліквідності	<0,5	0,5-0,8	0,8-1,0	1,0-1,3	1,3-1,5	≥1,5
Коефіцієнт автономії	<0,1	0,1-0,3	0,3-0,4	0,4-0,5	0,5-0,6	≥0,6
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	<0,2	0,2-0,5	0,5-0,7	0,7-1	1-1,2	≥1,2
Коефіцієнт придатності основних засобів	<0,250	0,250-0,400	0,400-0,550	0,550-0,700	0,700-0,850	≥0,850
Рентабельність витрат операційної діяльності, %	<0	0-5,0	5,0-10,0	10,0-15,0	15,0-25,0	≥25,0
Чиста рентабельність господарської діяльності, %	<0	0-10,0	10,0-20,0	15,0-20,0	20,0-30,0	≥30,0
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	>240	210-240	180-210	150-180	150-120	<120
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	>210	180-210	120-180	90-120	60-90	<60
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	>210	180-210	120-180	90-120	60-90	<60

Наступним кроком такої оцінки є узагальнення результатів аналізу й формування інтегрального показника, на основі якого можна оцінити фактичний фінансовий стан та що допоможе зробити висновки про раціональність й необхідність більш суттєвих аналітичних розрахунків в розрізі окремих аспектів діяльності окремого суб'єкта бізнесу.

На основі системи вищевказаних коефіцієнтів оцінки фінансового становища підприємства й питомої ваги кожного з індикаторів варто розрахувати інтегральний показник оцінки фінансового стану окремого суб'єкта бізнесу за вказаною формулою:

$$IP = \sum_{i=1}^{10} R_i \times \left(\frac{V_i}{100} \right), \quad (3.1)$$

де R – рейтинг i -го фінансового показника;

V_i – частка i -го фінансового показника в зведеному показнику.

В результаті розрахунку такого інтегрального показника ми отримуємо його значення в люфті від 0 до 5, що свідчить про певний тип загального фінансового стану підприємства. Шкала градації глибини кризи для агропромислових підприємств наведена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Шкала оцінювання рівня кризового стану підприємств сфери агропромислового комплексу

Інтегральний показник Значення показника	Діапазон значень інтегрального показника			
	0-1,99	2-2,99	3-3,99	4-5
Інтерпретація результатів	Кризовий фінансовий стан	Невизначений фінансовий стан	Задовільний фінансовий стан	Стійкий фінансовий стан

Згідно з цією методикою проведемо аналіз фінансового стану філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2020 – 2022 рр. в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Аналіз інтегральної бальної оцінки фінансового стану у філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за 2020 – 2022 рр.

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
A	1	2	3
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,426	0,624	0,777
Кількість балів	0	1	1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,401	0,599	0,639
Кількість балів	3	3	4
Коефіцієнт автономії	-0,046	0,762	0,912
Кількість балів	0	4	5
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	-22,253	-14,869	-1,609
Кількість балів	0	0	0
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	156	127	92
Кількість балів	3	4	5
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	51	54	55
Кількість балів	5	5	5
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	369	226	125
Кількість балів	0	0	2
Загальна рентабельність (збитковість) витрат операційної діяльності, %	-3,1	19,0	36,9
Кількість балів	0	4	5
Чиста рентабельність (збитковість) сукупного капіталу, %	-3,7	18,8	10,7

Продовж. табл. 3.4

A	1	2	3
Кількість балів	0	3	2
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,603	1,000	0,965
Кількість балів	3	5	5
Інтегральний показник	1,560	3,400	3,460

Отже, згідно проведених розрахунків в 2020 р. філія ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» значення інтегрального показника є меншим за 2, то фінансовий стан такого суб'єкта господарювання можна охарактеризувати як кризовий.

Проте в 2021 – 2022 рр. спостерігається поліпшення фінансового стану. Так як за даний період значення інтегрального показника коливається в межах від 3 до 4, то фінансовий стан такого суб'єкта господарювання можна охарактеризувати як задовільний.

Запропонована модель, на відміну від вже існуючих, містить в собі показники, що визначають не лише рівень прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності й ділової активності, а також враховує ступінь виробничого потенціалу підприємства на базі значення коефіцієнта придатності основних засобів, що, як ми вважаємо, має істотний вплив на існуючий фінансовий стан та перспективи його динаміки в майбутньому, а низьке значення даного показника викликає прояви ознак майнової кризи суб'єкта господарювання.

Високоєфективне функціонування суб'єктів бізнесу АПК є базою розвитку народного господарства, нарощування виробництва та подальшого підвищення рівня життя населення. Все це стимулює до виявлення й приведення в дію резервів зростання ефективності господарювання, що пов'язане з розробкою й реалізацією програм антикризового управління й програми оздоровлення агропромислових підприємств на базі оптимізації виробничих ресурсів підприємств.

В умовах сьогодення економічного розвитку аграрного виробництва варто відмітити майже повну відсутність дієвих заходів оздоровлення підприємств агропромислового комплексу. Наявні методики оздоровлення в практичній

діяльності майже ніколи не застосовуються або в результаті низької кваліфікації управлінського персоналу застосовуються в дещо обмеженому вигляді.

Вищесказане дозволяє наголосити на неоднозначності трактування поняття «оздоровлення підприємства». Як ми вважаємо, оздоровлення підприємства є багатоаспектним поняттям, яке включає в себе різні аспекти поліпшення фінансово-господарської діяльності. Варто виокремлювати декілька ключових напрямів здійснення процедури оздоровлення:

- організаційно-управлінське оздоровлення;
- виробничо-технічне оздоровлення;
- фінансове оздоровлення [78, с.23].

Дані процедури мають бути проведені менеджерами підприємства незалежно від ознак окремих видів криз й забезпечувати як кінцеву ціль – забезпечення належного рівня конкурентоспроможності.

Процедура оздоровлення, яка має на меті забезпечити підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, варто застосовувати не тільки до збиткових суб'єктів господарювання, а й до тих суб'єктів бізнесу, що мають прибуток за результатами власної діяльності, адже дані заходи роблять плацдарм зміцнити їх фінансовий стан та до визначеної міри унеможливити виникнення кризових ситуацій у даному аспекті.

Відповідно до проведених вище розрахунків Філія ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» має ознаки кризи ліквідності (платоспроможності).

При вивченні питання відновлення платоспроможності підприємства за допомогою заходів оздоровлення першим кроком потрібно визначитись, чи існує реальна необхідність у відновленні її для підприємства, чи потрібно проводити певні оздоровчі заходи, і якщо так, то які саме заходи й яким чином. **Всі ці питання можна з'ясувати шляхом проведення санаційного аудиту.**

Санаційна спроможність – це наявність у суб'єкта бізнесу, що знаходиться у фінансовій кризі, фінансових, правових, організаційно-технічних можливостей, що визначають його здатність до вдалого проведення фінансової

санації. Економіко-фінансовими критеріями стійкої санаційної спроможності суб'єкта бізнесу є його спроможність до забезпечення ліквідності, забезпечення прибутковості й одержання конкурентних переваг [6, с. 62].

Кількісна характеристика даних чинників найчастіше відбувається за допомогою найрізноманітніших коефіцієнтів, основою для визначення яких являється фінансова звітність підприємства.

Оперативний аналіз санаційної спроможності доцільно здійснювати за допомогою системного поєднання SWOT-аналізу з розрахунком ключових коефіцієнтів [66, с. 170].

Матриця SWOT-аналізу може варіюватися в залежності від специфіки галузі, регіону й конкретного підприємства, але, як ми вважаємо, сутність процесу санації зумовлює присутність спільних показників сильних й слабких сторін підприємства (табл. 3.5).

Підсумовуючи вищевказану запропоновану методику варто наголосити на тому факті, що визначення санаційної спроможності на основі матриці SWOT-аналізу не може надати кінцевої відповіді стосовно доцільності чи нерациональності проведення оздоровчих заходів на підприємстві.

ВИСНОВКИ

Таким чином, підсумовуючи результати дослідження, можемо зробити наступні висновки:

1. Діагностика ймовірності банкрутства має на увазі **поглиблений аналіз діяльності підприємства з метою виявлення кризових тенденцій розвитку, їх нейтралізації та стабілізації діяльності для подальшого розвитку підприємства.** Безсумнівно перевагою використання діагностики є виявлення кризових умов розвитку підприємства, а й виявлення можливостей їх подолання. Тобто діагностика – це поглиблене дослідження діяльності підприємства з подальшою розробкою заходів щодо нейтралізації кризових явищ. Діагностика є основою реалізації антикризових заходів. Тому що діагностика шляхом моніторингу та оцінки ключових напрямів діяльності підприємства, аналізуючи тим самим фінансовий стан, беззбитковість, матеріальні та фінансові потоки, оцінює ризик банкрутства та можливість його подолання.

За результатами аналізу традиційних методів діагностики банкрутства було виявлено такі важливі недоліки. Точність методів дискримінантного та регресійного аналізу суттєво залежить від репрезентативності реальних вибірок даних, на основі статистичної обробки яких будуються дискримінантні рівняння. У той самий час отримання зразків необхідного розміру із збереженням необхідної показності практично є складним завданням. Перелічені методи діагностики стану побудовані на припущенні, що вихідні дані для аналізу задані точно, або є випадковими величинами з відомими законами розподілу (як правило, такий розподіл вважається гаусовим). Ця гіпотеза не завжди вірна. У зв'язку з цим вони структурно погано пристосовані обробки статистичних даних за умов реальної невизначеності.

Дослідження питань, пов'язаних із методологією аналізу фінансового стану великого підприємства, дозволило визначити основні етапи її проведення відповідно до сутності та завдань фінансового аналізу. У процесі проведення комплексної оцінки фінансового стану встановлено покроковий алгоритм проведення. Таким чином, фінансовий аналіз має ґрунтуватися на причинно-наслідкових зв'язках між етапами його проведення та використовуваними аналітичними інструментами у вигляді системи показників. Зокрема, ми довели, що дослідження має складатися із двох етапів. У першому етапі необхідно

провести комплексну оцінку фінансового становища. Така оцінка передбачає динамічний аналіз стану активів та пасивів. Аналіз включає горизонтальну та вертикальну оцінку активів; крім того, доцільно перевірити їх конвертованість та здатність погашати зобов'язання як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Ефективним та завершальним етапом фінансового аналізу великого підприємства є діагностика його ймовірного банкрутства.

Ми пропонуємо оцінювати ймовірність банкрутства за допомогою індексів Альтмана та Таффлера. Крім того, необхідно враховувати існуючі динамічні зміни показників, що розраховуються. Якщо діагноз встановлено та визначено певну ймовірність банкрутства, необхідно розробити шляхи вдосконалення підприємства. У той самий час у умовах слід враховувати зовнішні чинники. Насамперед, економічний. Кризовий стан економіки країни, загальний спад виробництва, інфляція, нестабільність фінансової системи, зміна кон'юнктури ринку, швидке зростання цін на ресурси, неплатоспроможність та банкрутство партнерів. Це лише основні риси військової та післявоєнної економіки. Друга група зовнішніх чинників – політичні. Політики виступають гарантами відродження країни, але це зазвичай потребує часу та ресурсів.

Банкрутство – слід розглядати у зв'язку з визнаною судом неспроможністю суб'єкта господарювання виконати та погасити власні зобов'язання та продовжити діяльність через економічну неефективність, що є негативним наслідком кризового явища. Під складним механізмом діагностики кризових явищ доцільно розуміти активні дії суб'єктів його реалізації, які спрямовані на контроль за розвитком підприємства з метою виявлення зовнішніх та внутрішніх факторів, що породжують кризові процеси, збирання інформації, її опрацювання. це, оцінюючи, інтерпретуючи та приймаючи раціональні рішення.

В загальному підході до моніторингу кризових явищ в умовах кожного суб'єкта господарювання можна поділити на 2 види. Один серед них базується на ви вивченні системи коефіцієнтів й передбачає проведення їх аналізу. Інший

підхід базується на розрахунку одного інтегрального показника, фактичне значення якого дає можливість оцінити загальний стан суб'єкта бізнесу й вірогідність його банкрутства. Але крім вище вказаних підходів має місце застосування окремих специфічних методологій, що базуються на поєднанні вищевказаних методів, або з використанням рейтингового чи оцінювання в балах досліджуваних показників. В такому випадку при оцінці показників господарської діяльності варто приділити детальну увагу різноаспектному та різновекторному аналізу сукупності показників. Даний аналіз потребує розрахунку показників, які визначають ліквідність, прибутковість, фінансову стійкість, ділову активність, й окремі елементи виробничо-господарської діяльності суб'єкта бізнесу. Отримані значення вищевказаних векторів діагностики суб'єкта бізнесу можуть мати прояви кризи ліквідності, майнової та результатів, що в своєму поєднанні позиціонують загальний фінансово-економічний стан

За період 2020 – 2021 рр. вартість майна філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» зросла в 5,3 рази, що є позитивним фактором. Негативною характеристикою структури майна в 2022 р. порівняно з 2020 р. виступає зниження рівня забезпеченості високоліквідними оборотними активами. Позитивним моментом у структурі майна досліджуваного підприємства є скорочення частки поточної дебіторської заборгованості у майні. Зростання питомої ваги необоротних активів та скорочення питомої ваги оборотних в структурі майна свідчить про зниження рівня забезпеченості необоротних активів оборотними активами. За останні три роки вартість джерел формування капіталу зросла в 5,3 разів. При цьому власний капітал збільшився на 30 млн 237 тис. грн, а його частка у валюті балансу в 2022 р. склала 91,2 %. Зростання величини власного капіталу обумовлено збільшенням сум по позитивних статтях балансу, а саме нерозподіленого прибутку.

Баланс філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» за період 2020 – 2022 рр. не є абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Значення всіх коефіцієнтів ліквідності за період 2020 – 2022 рр. мають позитивну тенденцію, проте їх фактичне значення за весь період дослідження є значно нижчими за норматив. Виконані розрахунки вказують на ознаки надкритичної неплатоспроможності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» в 2020 р. В 2022 р. порівняно з 2020 р. динаміка коефіцієнта покриття та поточної неплатоспроможності є позитивною, проте коефіцієнт забезпечення власними засобами залишається на нульовому рівні. При цьому показник поточної неплатоспроможності носить тенденцію до скорочення (4 млн 722 тис. грн). Обсяг отриманого підприємством чистого прибутку склав 6 млн 33 тис. грн. Таким чином, можна говорити про наявність ознак критичної неплатоспроможності філії ПАТ «ДПЗКУ» «Лубенський насіннеобробний завод» в 2022 р.

Схожість

Джерела з Інтернету

910

2	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3830/1/%d0%b0%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b1%d0%b4%d0%b8%d1%81%d0%b5%d0%bd%d0%b1%d0%b4%d0%b8	16 джерел	2.38%
3	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7174/1/3_%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b1%d0%b4%d0%b8	12 джерел	1.25%
4	https://library.krok.edu.ua/media/library/category/monografiji/trots_0002.pdf	38 джерел	1.21%
6	http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38513/2/FMZKPES_2022_Tanchyk_M-Models_of_enterprise_bankruptcy_118-	32 джерела	0.88%
7	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1770/1/%d0%9b%d0%b8%d1%81%d0%b5%d0%bd%d0%b1%d0%b4%d0%b8	18 джерел	0.86%
9	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1773/1/%d0%9a%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%bb%d1%8c%20%...		0.66%
13	https://works.doklad.ru/view/6GheA14QpFE/all.html	11 джерел	0.57%
14	http://6212992.zhovta.info	7 джерел	0.56%
15	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%b1	11 джерел	0.56%
16	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1953/1/%d0%9a%d1%80%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d1%81	8 джерел	0.55%
17	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7629/1/Gochuk_Tetiana_Olegivna-FKm-61.pdf	2 джерела	0.52%
18	http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/206.pdf	4 джерела	0.5%
20	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32287/1/%d0%9e%d0%9f%d0%97%d0%b7%d0%bc-21%20%d0%a8%d0%b5%d...		0.43%
21	http://bukvasha.ru/diplom/33143	18 джерел	0.42%
22	https://clarity-project.info/court/decision/103274256	10 джерел	0.41%
25	https://shron1.chtyvo.org.ua/Mamoian_Serhii/Reformy_finansovoi_systemy_druhoi_polovyny_KhKh_pochatku_KhKh	16 джерел	0.41%
26	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9699/1/%d0%9c%d1%96%d1%85%d0%b0%d0%bb%d0%b1	3 джерела	0.4%
27	https://econa.at.ua/Vypusk_2/pyrlitsan.pdf	12 джерел	0.39%
28	https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44917	3 джерела	0.38%
30	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8749/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1	11 джерел	0.37%

31	https://studfile.net/preview/8672851	0.36%
32	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/academicdepartment/kafedra-pidpryemnyctva-i-prava/zvitnaukapip20211.pdf	0.36%
34	3 джерела	0.36%
36	9 джерел	0.35%
37	0.35%	
38	2 джерела	0.35%
40	0.33%	
41	2 джерела	0.33%
42	0.33%	
44	2 джерела	0.32%
45	0.31%	
46	4 джерела	0.31%
47	0.31%	
48	8 джерел	0.31%
49	2 джерела	0.3%
50	5 джерел	0.3%
51	0.3%	
52	0.3%	
53	6 джерел	0.3%
54	0.29%	
55	0.28%	
56	13 джерел	0.28%

57	https://referatss.com.ua/work/faktori-viniknennja-krizovih-javishh-ta-zagrozi-bankrutstva-pidpriemstva	7 джерел	0.28%
58	http://bukvasha.ru/kursova/227970	4 джерела	0.28%
59	http://pravo.puet.edu.ua/files/lic2016/b_03.pdf	3 джерела	0.28%
60	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/19050/1/Boronos.doc	14 джерел	0.27%
63	http://uadoc.zavantag.com/text/35537/index-1.html	2 джерела	0.26%
64	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1751/1/%d0%b0%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b5%d1%...		0.25%
65	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/materiuvseukrkonf21102021.pdf		0.25%
66	https://pl.uu.edu.ua/author/pl/page/17	7 джерел	0.25%
67	https://vdocuments.site/oe-2015-4-7-a-.html		0.25%
68	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/36420/1/051_Burchak%20Oleksandr%20Valentynovych.pdf		0.25%
69	http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2013/5.pdf		0.25%
71	http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/46.pdf	14 джерел	0.25%
73	http://diplomba.ru/work/9322	5 джерел	0.24%
74	https://econ.bobrodobro.ru/34172		0.24%
75	http://shpori-lekcii.ru/finansy/6257-%D4%B3%ED%E0%ED%F1%EE%E2%E0+%F1%F2%B3%E9%EA%B3%F1%F2%FC+%E...	5 джерел	0.24%
76	https://periodicals.karazin.ua/soceconom/issue/download/724/870		0.24%
77	http://samzan.ru/130035		0.24%
78	https://studfile.net/preview/5199064/page:28	12 джерел	0.24%
80	http://www.osbb-inform.com.ua/2017/02/27/86544	23 джерела	0.23%
81	https://zakon.help/law/2343-XII/edition19.10.2016/page7	10 джерел	0.23%
82	http://www.neuch.ru/referat/118563.html		0.22%
83	https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/47809b94-f9df-4a14-afc7-b17c8ff8c944/content		0.22%

84	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/5887	6 джерел	0.22%
85	https://ronl.org/referaty/buhgalteriya/393242	3 джерела	0.22%
86	https://knowledge.allbest.ru/economy/3c0b65625a2bc68a5c53a89521316c37_0.html	15 джерел	0.22%
87	http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/22298/1/%d0%9d%d0%9c%d0%a0%20%d0%b4%d0%be%20%d0%ba	14 джерел	0.22%
88	https://referat.co/ref/77486/read?p=58		0.22%
89	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/6780/metoddlyakvalrob2021_0.pdf		0.22%
90	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18780/1/Mykytyuk_2009.pdf		0.22%
91	https://www.ronl.org/referaty/finansy/325054		0.22%
92	https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/News/Academy/2018/11/2018.11.22_ConfFinSys_Zbirnyk.pdf		0.21%
93	http://market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/72.pdf		0.21%
94	http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_29/economic_29_2.pdf	2 джерела	0.21%
95	https://nupp.edu.ua/page/profil-vikladacha-yuliya-kolos.html		0.21%
96	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8166	2 джерела	0.2%
97	http://dspace.idgu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1979/%d0%9c%d0%b0%d0%b3%d1%96%d1%81%d1%82%d0%...		0.2%
98	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4270/1/%d0%a4%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bd%d1%81%d0%...		0.2%
99	http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME06025.html		0.2%
100	https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/5700/1/%d0%a7%d0%be%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%b9%20%d0%...	3 джерела	0.2%
101	http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1072		0.2%
103	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2086/1/%d0%90%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b5%d1%...		0.2%
104	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5708/1/6018_IR.pdf	2 джерела	0.19%
105	http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/download/264994/260994	3 джерела	0.19%
107	http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1908/1/%D0%A3%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9B%D0%86%D0%9D...		0.18%

108	https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/dissertacija-procenko-na-sajt.pdf	0.18%
109	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/academicdepartment/kafedra-pidpryemnyctva-i-prava/zvitnaukapip2022.pdf	0.18%
110	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14659/Denysenko_FBIP_2021.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.18%
111	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3575	4 джерела 0.17%
112	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26269/1/Shklarenko_magistr.pdf	0.17%
113	https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a5aa46ad-d2e2-47b9-8510-9c07002d44ff/content	3 джерела 0.17%
114	https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35080/1/071_Polishchuk%20Viktoriiia%20Oleksandrivna.pdf	0.17%
115	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/8134/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC_%D0%	2 джерела 0.17%
116	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=705125	0.17%
117	http://www.hgi.org.ua/diplom07/Kumanec+.htm	0.17%
118	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1831/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%...	0.17%
119	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/64218	0.17%
120	https://ua-referat.com/%D0%A3%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D...	0.17%
121	https://ua-referat.com/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7_%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0	12 джерел 0.17%
122	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8366/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%...	0.17%
123	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/10368	0.17%
125	https://protocol.ua/ru/postanova_kgs_vp_vid_16_11_2021_roku_u_spravi_18_145	0.16%
126	http://vtei.com.ua/images/VN/20_04_43.pdf	0.16%
127	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=602719	0.16%
129	http://shag.com.ua/derjavnij-vishij-navchalenij-zaklad-kiyivsekij-nacionalenij-ek-v6.html	5 джерел 0.15%
130	http://otherreferats.allbest.ru/marketing/00134847_0.html	0.15%
131	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/12489/1/NP_MVKvalRob_2022.pdf	8 джерел 0.15%

132	https://referat.me/economy/380285-anal-z-d-yalnost-p-dpriyemstva	4 джерела	0.15%
133	https://student.zoomru.ru/analiz/teoretichni-osnovi-finansovo-zvitnosti/171067.1406787.s4.html		0.15%
134	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=652375	5 джерел	0.14%
135	http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/931/Borisejko.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.14%
137	http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/08.00.04oomsvk.pdf	3 джерела	0.14%
138	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5709/1/6019_IR.pdf	14 джерел	0.14%
139	http://uadoc.zavantag.com/text/30457/index-1.html?page=2	10 джерел	0.14%
140	http://eprints.kname.edu.ua/30811/1/2012%20129%D0%9B%20%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82.%20%D...		0.14%
141	http://reci.pp.ua/173-otsenka-finansovogo-sostoyaniya-tselyu-24956.html	15 джерел	0.14%
144	https://referat.co/diplom/767505-buhuchet-upravlenchuchet-inventarizatsiya-kak-metod-buhgalterskogo-ucheta/rea	2 джерела	0.14%
145	https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/122		0.13%
147	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/1460/1/Boronos_Fin%20sanac.doc		0.13%
148	https://rectorate.ru/2019/11/oblik-ta-analiz-vitrat-na-materialax-pidpriyemstva-tov-zhovten		0.13%
149	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86944		0.12%
150	https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/3290/1/%d0%a8%d0%b5%d0%b2%d1%87%d1%83%d0%ba.pdf		0.12%
151	http://uareferat.com/rus/details/19355		0.12%
152	http://eprints.kname.edu.ua/55385/1/2019%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9B_%D0%A4	18 джерел	0.12%
153	http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/News/Nauka/2019/12/2019.12.25_NewsConfZ_2.pdf	10 джерел	0.12%
154	https://alive-internet.pp.ua/ukr/referat-18715zajrv?download=		0.12%
155	http://elevator.com.ua/pages/319.html	6 джерел	0.12%
156	https://ua-referat.com/uploaded/strategiya-zapobigannya-bankrutstvu-v-suchasnih-umovah/index1.html		0.12%
157	http://referatu.net.ua/referats/7569/157944	2 джерела	0.12%

158	https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BE	14 джерел	0.12%
159	https://documentop.com/boletin-mensual-marzo-2014-banco-de-espaa_59f6a0451723dd19e06a09d1.html	27 джерел	0.12%
160	http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1889/1/135_%D0%90%D0%94%20%D0%9A%D0%9B%20%D1%87.1.pdf		0.12%
161	https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/173388/mod_resource/content/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF	2 джерела	0.12%
162	http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2019/VKNU-ES-2019-N1.pdf		0.12%
163	https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/32729/1/Maliy_Riyaka_DIAHNOSTYKA_BANKRUTSTVA.pdf		0.12%
164	https://clarity-project.info/court/decision/95343472		0.11%
165	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91868		0.1%
166	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9881/1/%d0%94d0%b8d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc_%d0%9	19 джерел	0.1%
167	http://alversch.ru/finansovyi-menedzhment-finansovaya-matematika/osnovi-finansovogo-analizu.html	13 джерел	0.09%
168	http://referatu.net.ua/referats/7569/159966	2 джерела	0.09%
169	http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1721/3/Full.PDF	4 джерела	0.09%
170	https://devma.com.ua/uk/journals/download/t-9-18-2011		0.09%
171	https://infopedia.su/30xae7.html	11 джерел	0.09%
172	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20991/Tomilina_Bakalavska_robota.pdf?isAllowed=y&sequence	6 джерел	0.09%
173	https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/download/494/670	6 джерел	0.09%
174	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32562/1/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B0%28%D0...		0.09%
175	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=789489		0.09%
176	https://irlykhuml.univer.km.ua/server/api/core/bitstreams/d984e2f8-6642-4cef-8fd0-edaf1af3a0a4/content		0.09%
177	http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/46447/1/%d0%9e%d0%91d0%90d0%bc-11.%20d0%a0d0%9	3 джерела	0.09%
178	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7824/1/Voronui_Kostiantun_Oleksiiiovuch-FKm-61%20%28z%29.pdf	2 джерела	0.08%
179	https://www.stud24.ru/economics/antikrizovae-upravlenie-predpriyatiem/99222-296089-page4.html		0.08%

180	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5039/1/%d0%95%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%bc%d	2 джерела	0.08%
181	http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-9_0-pages-166_174.pdf	2 джерела	0.08%
182	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/13651/1/%d0%91%d0%b0%d1%82%d0%b8%d1%80%d1%94%d0%b2	13 джерел	0.08%
185	http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/ad0b980908d0c584ab13e6317b827cd9.pdf		0.07%
186	http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1481/0033761.pdf?isAllowed=y&sequence=1	3 джерела	0.07%
187	http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/8109/1/Volchkova_monograph_pro.pdf	7 джерел	0.07%
189	https://ua-referat.com/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D0%BD%D0%B0...		0.07%
190	https://diplomba.ru/work/9685		0.07%
191	http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42536	2 джерела	0.07%
192	https://www.dsnews.ua/ukr/politics/polnyy-spiskk-yuridicheskikh-lits-protiv-kotoryh-rossiya-vvela-01112018104400	14 джерел	0.07%
193	http://dspace.oneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/16074/%d0%a7%d0%b5%d0%b1%d0%b0%d0%bd_%d	3 джерела	0.07%
194	https://docs.dtkk.ua/doc/1231-2000-%D0%BF	16 джерел	0.07%
195	https://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/49649/5/Khlopotova_upravlinnia_pozykovym_kapitalom.pdf		0.07%
196	https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/7980/1/%d0%a5%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%	7 джерел	0.07%
197	http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/5_22_ukr/5_22_2020.pdf		0.07%
198	https://mydisser.com/en/catalog/view/15131.html	2 джерела	0.07%
199	http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21251/1/%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BE%D0%B0%D0%BD%D0%B0...	4 джерела	0.07%
200	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9600/1/%d0%9a%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%84%d1%96%...		0.07%
201	https://infopedia.su/8x1088e.html		0.07%
202	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/MV-12-2022.pdf		0.07%
203	https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41862/1/%d0%a0%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b0_%d0%9c%d0%b	3 джерела	0.07%
205	https://repository.ndipp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/614/%d0%9a%d0%be%d1%80%d0%bf%d0%be%d1%80%d0%b...		0.07%

206	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7298/Benkovska-D.O.-Ep1-M21-free.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.07%
207	https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4240/econ_2022_199.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.07%
208	https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3046/1/Zelenina.pdf	9 джерел 0.07%
210	http://referatu.com.ua/referats/7569/158126	15 джерел 0.06%
211	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/56457/1/%d0%9f%d1%83%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d0%b2%20%d0%9	2 джерела 0.06%
212	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25471/1/Helich_magistr.pdf	2 джерела 0.06%
213	https://ua-referat.com/%D0%A3%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D...	0.06%
214	https://ir.nmu.org.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/164246/151%d0%bc-21-1_%d0%9f%d1%80%d0%be%d0%b4%d0%b...	0.06%
215	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1481/1/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%B...	0.06%
216	https://ua-referat.com/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0	2 джерела 0.06%
217	http://krem.loga.gov.ua/sites/default/files/poyasnyvalna_zapiska_2020_kr.doc	0.06%
218	http://www.rla.com.ua/upload/statements/34480657_2015.pdf	2 джерела 0.06%
219	https://rectorate.ru/2019/11/bankivska-sistema-ukra%D1%97ni-6	4 джерела 0.06%
220	https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ce6d42bc-523b-4773-a71a-38722c56d0d8/content	3 джерела 0.06%
221	http://www.kiev-diplom.com/74-napryamki-vdoskonalyuvannya-organizaciyi.html	4 джерела 0.06%
222	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4535/1/sideInkova-l.p%20d0%b4d0%b8d1%81%d1%81.pdf	2 джерела 0.06%
223	https://www.knuba.edu.ua/faculties/fupp/kafedri/kafedra-politichnix-nauk-i-prava/specialnist-052-politologiya-bakal	2 джерела 0.06%
224	https://www.nbrm.mk/content/statistika/bilten/2022/Bilten_Q4_tabeli_nt_devizen_sektor_2022_a.xlsx	0.06%
225	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80248	0.06%
226	https://www.sspu.edu.ua/images/2023/docs/dis/disertaciya_poznyak_os_final_c5ca5.pdf	3 джерела 0.06%
227	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=815603	4 джерела 0.06%
228	http://eKhSUIR.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14788/Polozhai_fuifzh_2021.pdf?isAllowed=y&sequence=1	2 джерела 0.06%

229	https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16829746381123.pdf	3 джерела	0.06%
230	http://www.spfu.gov.ua/ua/documents/3993.html	3 джерела	0.06%
231	http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/3807/1/%d0%a4%d1%96%d0%bb%d1%8c.pdf		0.06%
232	https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/46756/1/2023_M_205z-22m-01_Volos.pdf	2 джерела	0.06%
233	https://issuu.com/nnc_iae/docs/zbirnyk_konf_nnc_iae_2019		0.06%

Джерела з Бібліотеки

54

1	Студентська робота	ID файлу: 1010999907	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	2.9%
5	Студентська робота	ID файлу: 1016029760	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.97%
8	Студентська робота	ID файлу: 1010743068	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.83%
10	Студентська робота	ID файлу: 1010777131	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.61%
11	Студентська робота	ID файлу: 1015883384	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.57%
12	Студентська робота	ID файлу: 1010616898	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.57%
19	Студентська робота	ID файлу: 1015857303	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.46%
23	Студентська робота	ID файлу: 1015833749	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.41%
24	Студентська робота	ID файлу: 1009422122	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	3 Джерело	0.41%
29	Студентська робота	ID файлу: 1013499795	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.38%
33	Студентська робота	ID файлу: 1015841158	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.36%
35	Студентська робота	ID файлу: 1013281837	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.36%
39	Студентська робота	ID файлу: 1015972775	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.34%
43	Студентська робота	ID файлу: 1009455101	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело	0.33%
61	Студентська робота	ID файлу: 1013278510	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.27%
62	Студентська робота	ID файлу: 1015856816	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.26%

70	Студентська робота	ID файлу: 1014354580	Навчальний заклад: Open International University of Human Development	4 Джерело	0.25%
72	Студентська робота	ID файлу: 1015256001	Навчальний заклад: Open International University of Human Development	10 Джерело	0.25%
79	Студентська робота	ID файлу: 1010387444	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.23%
102	Студентська робота	ID файлу: 1013499760	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.2%
106	Студентська робота	ID файлу: 1013464906	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.18%
124	Студентська робота	ID файлу: 1010616752	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.17%
128	Студентська робота	ID файлу: 1013126638	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.16%
136	Студентська робота	ID файлу: 1015841160	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.14%
142	Студентська робота	ID файлу: 1015841157	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.14%
143	Студентська робота	ID файлу: 1015885663	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.14%
146	Студентська робота	ID файлу: 1014888998	Навчальний заклад: Open International University of Human Development	2 Джерело	0.13%
183	Студентська робота	ID файлу: 1015889074	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.08%
184	Студентська робота	ID файлу: 1008709460	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.08%
188	Студентська робота	ID файлу: 1013682378	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.07%
204	Студентська робота	ID файлу: 1015511556	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.07%
209	Студентська робота	ID файлу: 1015857526	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.06%
234	Студентська робота	ID файлу: 1015879013	Навчальний заклад: Open International University of Human Development		0.06%